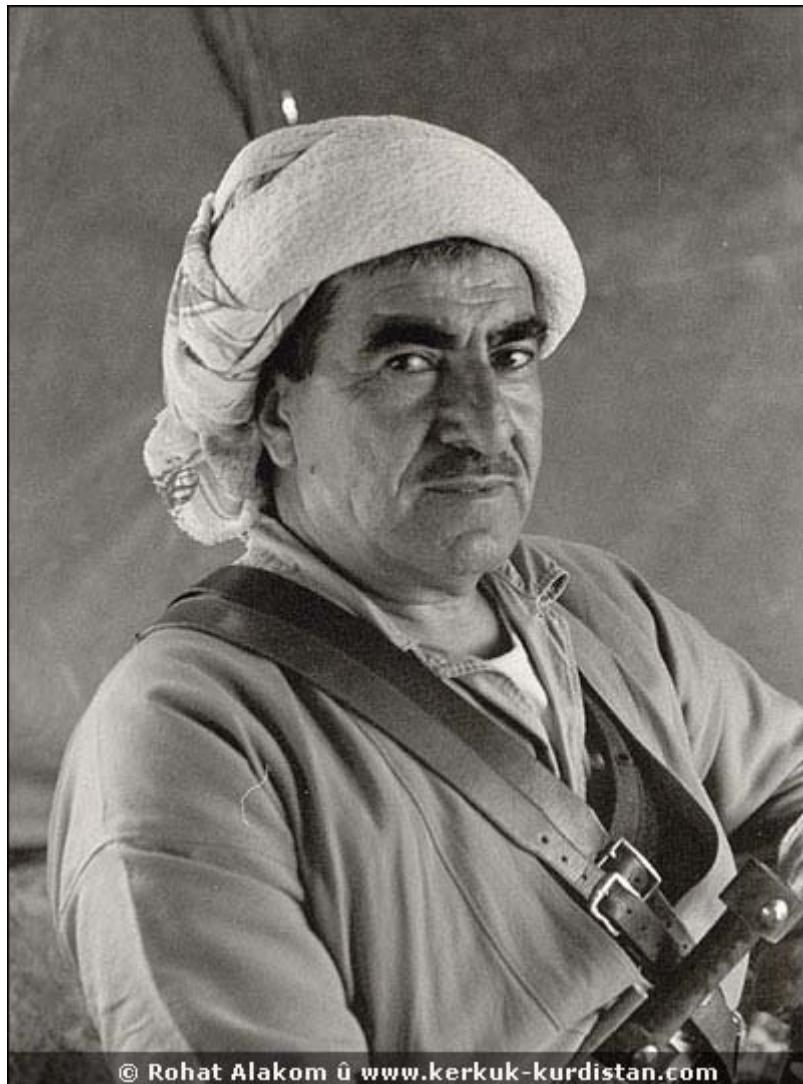

سەرۆکی کورد مسەفا بارزانی (١٩٧٩-١٩٠٣)

ك ك - نفيسار

© Rohat Alakom û www.kerkuk-kurdistan.com

ستۆکھۆلم، ٢٠٠٣ ٣/١٤ — ئىرۇ سەدساليا چىبۇونا سەرۆکىن کورد مەلە مسەفا بارزانىيە و پۇرتالا كەركۈوك كوردىستانە نفيسارەكا درېز يى نفيسکارى كورد مەھمەد دەھسوارى دگەل ھنەك وىنەيىن مەلە مسەفا بارزانى يىن كۆ حەتا نەو، وەكى كۆ ئەم دزانن، ل ت دەران نەھاتنە چاپ كرن بەلاف دكە.

ئەم دزانن كۆ ئەش نفيسار ژ نفيسارەكا نۆرمال درېزىتە لى بەلى ژ بۆ نەسلىن نۇو و خوهندەقانىن كۆ ت پىرتووڭ دەقى زيانا مەلە مسەفا بارزانى دە نەخونىدەن دى ئەش بې كورتەداناسىنەك و خوهندەقانىن كۆ بخوازن دكارن وان پىرتووکىن كۆ د قى نفيسکارى دە وەكى سەركانى هاتنە ب

کار ئانین ژ خوه ره پهیدا بکن و بخوینن دا مەله مستەفا بارزانى ھىز باشتى ناس بکن.

وينهبيين د قى نقيساري ده مه ژ نقىسكار و لىكولينهرى كورد روھات ئالاكومى وهرگتنە و ژ نھۆ شە پرسپاس ژ بۇ مەھمەد دەھسوار و روھات ئالاكومى بۇ فى ھەفكاريا وان.

کەركۈوك كوردىستانە

يەك ب يەك، قۇر ب قۇر، بەر ب گولستانى قە، بەر ب باخى ئىرەم قە چۈون؛ د دلىن وان ده بىخۇفيا دېمن، يا خەتەرينى زيانى و ھېقىيەن سالان، د پاشلىن وان ده ھىز و تەجروبەيىن بەرھەمدار، د دەستىن وان ده گول و سۆسىنەن رەنگىن، د گەل ھېقىيەن مەرقانلى و زيانەكە تىئىر و تىشى، ھىمدارىن ھەبوون و زيانا گەلى مە، مىرخاسىن ئاشتى و ئازادىي، ژنانق مە بىر بىر كۈچ كىن. ب ھىز و ھېقى بۇون، ب صەبر و ئارام بۇون؛ ژ بۇ ئازادى و رىزگارىي د كۈلاننەن رەش و تارى ده، د رەوشىن زۇر و ب خەتەر ده، بىتىرس دەرباس بۇون. د زلۇوماتىن تارى ده، ژ نەشىن نوھە شەوق، ھېقى و بەرخودانى؛ و ھەر وە باخەرى و تەكۆشىنا وان ئاڭرى ھېقى و بەرخودانى، د رىيەن زۇر و پەرگالىن نوورەن ده دان دۆماندىن؛ ئەو ژ خوه رە، ژ ھەبوون و كەفتەلەفتا گەلى خوه رە مىناكىن گرانبوا، د رىيا ئازادى و رىزگارىي ده رىيەرەن پايەبلەند ھەسباندىن. گەلى كورد، لەھەنگىا وان پېشى ئالىزىيانبۇونا وان ژى د بەرخودان و سەرھەلدانىن نوھە دا دۆماندىن؛ ئەو نەدان ژېيرىكىن.

چاخى مرۆڤ چافەكى باقىزە دىرۆكا تەكۆشىنا رىزگارىي نەتەۋەيى كورد، دى مرۆڤ گەلەك لەھەنگىن ھېزىرا و ب روومەت ب بىر بىنە. ب تايىەتى د قى سەرسالا داوى ده، گەلى كورد ل ھەمبەر كۈلەدارى و زۆرددەستىنى، ژ بۇ رىزگارى و ئازادىي خوه، جار ب جار سەرى ھەلدايە و ژ ناف چان سەرھەلدان و بەرخودانان گەلەك لەھەنگىن بروومەت دەركەتنە. ئەف لەھەنگ، ژ گەلى كورد رە بۇونە رىيەر و باخەرىا بەرخودان، سەرھەلدان و رىزگارىي؛ د دىرۆكا تەكۆشىنا گەل ده بۇونە نومۇونەيىن پايەبلەند. يەك ژ ۋان لەھەنگان ژى مستەفا بارزانىي نەمرە كۆ ئەز دى وى ب چەند رووبەلان بە ژى ب بىر بىنە.

سا١٩١٤. چەلە بۇو و روژىن صەرما نىزىكاهىيى ل سەرسالا نۇو دىك. والىي ئۆسمانى يى مۇوسلى سولەيمان نازىف فەرمانا سەرۆكى بارزانيان شىيخ ئەبىسىلەلام دەرخستىبوو. مينا گەلەك سەرۆكىن دن ئەو ژى ب خيانەتا كوردەكى دن ھاتبۇو زەفتىرن. شىيخ ئەبىسىلەلام و سى ھەۋالىن خوه ل بەر چاقىن كوردان ھاتن بدارداكىن. دەولەتا سەردەست دخوهست ب ۋى ئاوايى ژ گەلى كورد چاقىرساندى بکە. ل گۆرا دېمن، تەكۆشىنا كوردان ب ۋى ئاوايى ژ بۇ دەمەكە كەن بە ژى ھاتبۇو تەفاندىن.

برايىنى، بارزانىي بچۈوك ئى دەھ دووانزىدەھ سالى، تەقى چەند ھەۋالىن خوه چوبىوو مەيدانى دا كۆ بدارداكىن كەكى خوه بىبىنە. چاخى وى رەھشى فىم كربوو و كەكى خوه د سىنپى دە دالەقاندى دىتىبۇو، چاقىن وى خومام گرتىبۇون و ئاڭر ب دلى وى كەتبۇو.

وى هي ژى باش فىم نەدەك بى كەكى وى و ھەۋالىن خوه چما دهاتن قەتلەرن. ژ بۇ ج مالباتا وى و كوردىن دن دخستن بن ۋى تادە و زۆردارىي؟

چما ئۇرۇزى مينا هەركەسى د ئاشتى و ئازادىيەن دە نە دېشيان؟ وى فيم نەدەكىر. تا نەا رى وى فيم نە كىرىبوو بىر ئۇچ چاخى ئۇرۇزى نەھە مەھى بۇو تەقى دىا خوه ل ئامەدى خستبۇون زندانىن ئۆسمانىيان. وى فيم نە دەكىر بىر چما ئۇرۇزى سىن سالى جارا دويھەم تەقى دىا خوه كەتبۇو زيندانىن مۇوسلىق. گۈندى وان ھاتبۇون شەوتاندن، مىر ھاتبۇون كوشتن و ئۇرۇزى دايىكا دلۋەغان دىل گرتبۇون. ئۇچ؟

دئ وى ئەف رەوش پىشترە فيم بکرا. نە زىدە دور، پەر د نىزى دە. دئ رەوشا گەلى كوردى، تادە و زۆردارىيەن ل سەر نەتەوھىي كوردى وى د دەمەكە نىزى دە بگەيشتىاندا و بىرنا تەكۈشەر و سەرۋەتكى دۆزا كوردان.

ھەلبەت نە هيisan بۇو كۆ مرۆڤ لاوۇ ھەلاتەكى بىنەست بە. دئ وى ئەف زۇو فيم بکرا. ھەلاتەكى د بن دەستىن دېمىن باربار و خەدار دە، د كۈوراھيا دلى خوه دە تەكۈشەرەن بىيەمپا و سەرۋەتكى دۆزا نەتەوھىي كە دەردىخست پىش. دئ رەوشا ھەللىت و بىنەستىا نەتەوھىي كوردى، تادە و زۆردارىيەن ل سەر گەلى كوردى بارزانىيە بچووك ھىن د خۆرتانىيە دە ل چارالىي كوردىستانى بىانا گەراندىن. دئ گافەكى وى ل جەم مەممۇود بەرزەنجىي نەمر، گافەكى وى رى ل كىلەكاكا سەعىد بروكى بۇويا. ئىدى زىيان نە زىيانا وى بۇو، زىيانا وى يَا نەتەوھىي كوردى بۇو. ئەم د خىزمەتا سەرۋەتكى سەرھەلدا ئاگرى ئىحسان نۇورى پاشا دە، ھەم رى د يَا كۆمارا مەھابادى و قادى مېھەمەدى پېرۇز دە بۇو. كى دكاربۇو بېھ خۇھەدىي قىي بەختەواريا بىيپەقان؟ كى دكاربۇو ئەوقاس دلشاد و سەرفراز بېھ؟

مالباتا بارزانىيان

نافەندا مالباتى و بارزان دەكەفە هېيلا چەپىن رووبارا زاپى، بەر قونتارا چيا. باپىرى مستەفا بارزانى ئەبىسىلەم بارزانى، بەر ئەم وەرە دەنیايان سەرى ل بەر ئىمپاراتۆر ئۆسمانىيان ھلابۇو، لى چاخى ئۇچ ھەفتىتىنى و ئاشتىي چووبۇو مۇوسلىق ئەم گرتبۇون و بدارداكربۇون. دېمن ب قىي رى ناسەكەنە و پارانىا ئەندامىن مالباتى پىشتى بدارداكىرنا سەرۋەتكى عەشيرى، دخە زندانان. دېمن پىشتى دەمەكى مالباتى ئەف بەلاڭ دە و ب هېيلا سولھەيمانىيە، ھەولىر و كەركۈكى قە نەفى دە. ئەندامىن مالباتى نىزى سالەكى د ۋان رېيىن دور دە شەرپەزە دېن.

پىشتى شىيخ مەممەد وەفات كرييوو، برايىن وى ئەبىسىلەم كەتبۇو دەوسا وى. ئەبىسىلەم مالباتى و عەشيرىن دن جاقاندبوو سەر ھەف و پىشتى سالىن ۱۹۰۶ ان، كۆ د دەما سولتان ئابدولھەمید دە رەوشان كوردىن ھاۋىيردۇر خوهشتر بۇوبۇو، دەست ب داخوازا ماھىن خوه كربۇو. وى دەمەن سولتان ئابدولھەمید ئەناف كوردان ب دەھەھەزاران كوردى دابۇو ھەف و خستبۇو ئەناف هېيزىن لەشكەرى ئۆسمانىيان. نافى وان "ھامىدىيە ئالايilar". دئ قىي رەوشى د ناف عەشيرىن كوردان دە ئاكۆكى و بىيەزورىيەكە مەزن دەرسەتا ھۆلى. ژىلى كۆز تەرەف ژۇنترىكىن نۇو نىزىادەپەرسەتىيەكە بىيەمپا دەست بىن كربۇو، ئاسىمیلاسۇنەكە كەسەدىتى رى بۇوبۇو خەتەرەكە مەزن.

ل سەر وى د سالا ۱۹۰۷ ان دە سەرۋەتكىر و مەزنىن كوردان دەجىن و دىگىزنى ئەنjamەكى. ل سەر نافى كوردان تەلگرافەكى ئۇچ دەولەتا ئۆسمانىيان رە دشىنن و داخوازا كوردان پىشىكىش دەن. كوردى د تەلگرافى دە دۆزا ئازادىيا زمانى كوردى دەن. پىيپەست بۇو جەھىن كۆ كوردى لى دېشىن، كوردى بىبۇندا زمانى فەرمى و يى خۇھەنەگەھى. داخوازا دويھەم يَا كارمەندان بۇو و پىيپەست بۇو ل

کوردستانی کەسین کورد بھاتنا وەزيفه دارکرن. هەر وھا پیوست بھو کۆ حقوقا ئىسلامى وەکه زاگۇنین بنگەھين بېتىن قەبۇولىرىن و بكارانىن. داخوازا داوى ژى ل سەر زکاتى بھو. پیویست بھو کۆ زکاتا ل کوردستانى دھات جقاندن، ژ بو ئاقاکرنا خوهندەگەھ و چىكىرنا رىيىن کوردستانى بھاتنا خەرجىرن.

ھوكومەتا ژۇنتركان ئەف داخوازىن ھەرى ھىسان ژى مينا سەرھلەدانەكى پەۋزاند و ل ھەمبەر كوردان دەست ب سەھەرەرىيەن كر. داخوازىن كوردان د ناف كوردان ب خوه دە ژى ب دو شىوه يىن حېھى ھاتن نيقاشىرن. ھەنەك ل ھەمبەر ۋان داخوازان دەركەتن و نەدخوهستن ب ھوكومەتى رە تىكەفن ناكۇكىيان. ھەنەكىيىن مينا سەييد ئابدول قادر، ئەمین عەلى بەرخان، شەريف پاشايى سولھيمانى و دەردۇرا وان ژى ب كىف ل ۋان داخوازان خوهدى دەركەتن.

پشتى ۋان داخوازان ھوكومەتى كوردان ب ھەقالبەندىيا روسيايى سووجدار كرن. ئەف دھاته وئى مانھىيى كۆ بەرسىقا ھوكومەتا تۈسمانىيان دەستپېكىرنا شەر بھو. ھوكومەتى ئىریش بىر سەر كوردىيەن ھەرىيەن و شىيخ ئەبسەلام ژى بىچارە دەست ب بەرخوهدانى كر. ھىزىيەن كوردان ل ھەمبەر ھىزىيەن دېمن بەرخوهدانەكە باش و سەرکەفتى پىيك ئانىن، لى چاخى عەشيرىن دن ئىن كورد خوه دان ئالى و شەر نەكىن، مالباتا بارزانىيان ب تەنەن و بىھىز مان. بەرخوهدان زوو ھات شکاندن و لەشكەر ئىرەن كوردان شەوتاندن و وىران كرن. سولھيمان نازىف، كۆ ئەھو ب خوه ژى كورد بھو و والىي موسلى بھو، جار ب جار ئىریش بىر سەر شىيخ ئەبسەلام لى نكاربۇو وى زەفت بکە. شىيخ ئەبسەلام دەرباسى كوردستاندا رۆزھلات بھو ل ورئ بھو مىۋانى سەييد تاھايى نەھرى. وى ھەر وھا ئىسمایل ئاخايى شاكى (سەمکۇ) ژى زىارت كر. پشتىرە ژور ۋەگەریا و بھو مىۋانى كوردەكى. ئەف مەرقى بىيەخت ژى ئەھو دا دەست.

مستەفا بارزانى وئى دەمى ب تەنەن سى سالى بھو و تەقى دىيا خوه جارا دويىم كەت زىندانى. ۋىچىرىنىڭ چارى حەتا كۆ د سالا ۱۹۰۹ ان ده ھوكومەتا ئىتتىھاد و تەراقى نەھات سەر حۆكم ژى ئەھو بەرنەدان. ب داردە دالەقاندىدا شىيخ ئەبسەلام و ھەقالبىن وئى تەسىرەكە مەزن ل سەر بارزانىي پچووڭ كربۇو. ھەر وھا وئى تەسىرل سەر رەوشان گەل و يَا مالباتى ژى كربۇو.

پشتى كوشتنا شىيخ ئەبسەلام، شىيخ ئەحمدەدى ۱۸ سالى دەكەفە دەوسا كەكىن خوه و دبە سەرۆكىي مالباتى. پشتى بەرخوهدانى مالباتا بارزانىيان د ھەرىيەن د دبە خوهدىي رۆلەكە گرىينىڭ؛ ئانگۇ سەرۆكتايى پەرسا نەتەوھىي.

شەرى جىھانى يى يەكەم

بەرى شەرى جىھانى يى يەكەمین (۱۹۱۴-۱۹۱۸) كوردان رىختىندا ھېشى د سالا ۱۹۱۲ ان ده دامەز زاندبۇو و كۆشارا ھەتاۋى كورد ژى دەست ب وەشانى كربۇو. چاخى دەولەتا تۈسمانىيان د شەر دە ل گەل ئەلمانىيان جى گرت، خوهست ژ شەر ئىستىفادە بکە و موخالەفەتى بىتەسىر بکە. ب ۋى ئاوايى ئىریش بىن سەر كوردان ژى. پېشى رىختىندا ھېشى و كۆشارا ھەتاۋى كورد ھات قەدەخەكىن. پشتىرە ئەندامىن گرىينىڭ خىتنەن ھەپسى و دوو رە ژى ئەھو شاندىن عەسکەرەرىي.

د سالا ۱۹۱۵ ان ده فەرمانا ئەرمەنیان دەركەت و ب ۋى فەرمانى رە قىركىرنا مەزن ژى دەست پى كر. د ناقا دەمەكە كن ده نىزى ۱۵۰۰۰۰ ئەرمەنی و

۶۰۰۰۰ ری کورد هاتن قه تلکرن. هوکوومه‌تی ژ بۆ هەر سەرئ ٦ه رەمه‌نیه‌کی ۲۵ قرووش بە خشیش ددا. ئانگو قیمه‌تا مۆفچە‌کی بوبوو ۷۰ قرووش! ژ ٦ه رەمه‌نیان ئین کۆ دکاربۇون بەرهقىن خوھ ب ۋاوايىھ‌کى خەلاس كىن، ئىن مایى چ بىزە ب گشتى هاتن قه تلکرن. نىزى ٧٠٠٠٠٠ ٧٠٠٠٠٠ کورد هاتن نەفيكىن و بەر ب ئاناتولىيائى (ئانكارا، كۆنيا، كوشەھر و نەفشهھر) قە هاتن شاندىن. جەھىن کۆ ٦ه رەمه‌نى و كورد ری هاتبۇون ۋالاکىن ب ترکان هاتن داگرتىن.

پشتی شهر ب داوی هات، رهواش بخشی کوردستان کو د دستی ئۆسمانیان ده ببو ب تەقاهی گوھری. هیلار ئەل جەزیرە و چیایین کورد ب سوریه بىن كە هات بەردان و نیدارهيا سوریه بىن كەتە دەستی فرانسایي. هیلار کۆ نەا د ناش سینوریئن عێراقی دەدیه (نەا د بەشك باشوروئ کوردستانی ده نیداره د دەستی کوردان دەدیه) رژی كەتە بن حۆكمی ئینگلیزان.

یه‌مانا سه‌وری و سه‌هله‌انا به‌زهنه، (۱۸۸۲-۱۹۵۶)

پشتی کۆلەمانی و ب وان ره ژی نۆسما니ان شەر وەندا کرن، د پەيمانا سەورى (١٩٢٠) ده بريار هات دايىن کۆ كورد و نەرمەنى ژى ل باكورى كوردىستانى بىگەيىن ئازاديا خوه. لى مخابن ئەف ب تەنلى ل سەر كاخەز ما. خويا بۇو کۆ ھى ژەنگى قە دەولەتىن ھەقبەش ل سەر كوردان دفکريين، لى حەسمايى وان ھەرتەل سەر "ھەسىي" "قەۋىتەر بۇو.

ئىنگىلىزىان كۆ عىراق د بن باندۇرا وان ده بۇو، قىي جارى ژ هوکومەتا عىراقى داخواز كىن كۆ ل دەككەراسىيونا خۇخ دەركەقىن و مافىين كوردان ئى ئۇتۇنۇمۇيى ب جى بىين. ل گۇرا قىي دەككەراسىيونا كۆ د نابېھرا هوکومەتا ئىنگىلىز يا عەرەبان دە هاتبۇ ئىمەزەكىن، دەپيا كۆ كوردان د ناف سىنۇرىيەن عىراقى ده ئۇتۇنۇمۇيى ب دەست بختسا.

هوكومهتا عهدهب نه رازى بwoo کوچ نۇتونۇمۇي بده كوردان، لىرى ژ بهر رهوشما خوه يا بندەستىيا ئىنگىلىزان و بىيھىزبۇونا خوه نه دىگۆت "نا" ژى. چاوا هەبە كورد ژى بىشەك ژ گەلە دەولەتتا عىراققىن "بۇون. ھەر وەها كورد ب خوه ژى ژ رەوشى نه رازى بwooون. ھى د سالا ۱۹۱۸ ان د شىيخ مەممۇدۇي بەرزەنجى و گەلەك پىشەۋانىن كورد ئىمەز بەرهەف كربۇون دا كۆ د بن باندۇرا ئىنگىلىزان ده هوكومهتكە كورد ئاشا بىكىن.

مالباتا به رزمنجی ژ سالین ۱۸۵۰ شه د هه ریما سوله یمانی و ده ردورا و چه پیشه‌هانی دکرن. باشی وی شیخ سایدی سوله یمانی ژی پشتی سه ره‌لدانی ۱۹۰۸ آن هاتیو بداردا کرن.

د چريا پاشين ده ته مسيلکاري ئينگيليزى نۆهل، ل سەر ناۋى ئيمپاراتوريا ئينگيليسitanى حوكومداريا باشدورى كورستانى دا مەحموود بەرزەنچى. لىپاشتى دەمەكى كۆ سوان كەته دەوسا نۆهل، رەوش گوھرى و ئيمپاراتوريي خوهست كۆل ھەمبەر بەرزەنچى و ھوکومەتا كورد ھنەك گوھارتىنن فەرمى پىك بىنە. كوردان ئەف قەبۇول نەكر و بەرزەنچى بريارا بەرخودانى دا. پاشتى شەر، بەرزەنچى د گولانا ۱۹۱۹ان دە وزيقەدارىن ئينگيليزان دا كىرتىن و سەرخوه بىونا خۇء ئىلاز، كر.

بهزهنجي هه روا هه ز چاراليي كوردستانى ئالياكاري داخواز كر. وي دگەل قى
ز لەھنин ره زى ب نامەيەكى قە داخوازا پشتگريي كر. مala بارزانيان ب
سەرۆكاتىيا شىخ ئەحمدە چۈون هەوارا بهزهنجي و د شەرىئ ل ھەمبەر

ئىنگىلىزان ده جىي خوه گرتن. مستهفا بارزانى هى د وئى دەمى ده سەرۆكاتىا
ھىزەكە كوردان دكە و دۆلا پياو ده ب جى دبە. شىخ مەممۇدى بەرزەنجى
د سالا ١٩٢٢ ان ده خوه ملۇوكى كوردىستانى ئىلان كر. ئىنگىلىزان ب بالافران
قە كوردىستان و ب تايىھتى رى هىلا سولەيمانىي سەرانسەر بۆمې باران كرن.
تهفى قى رى هىزىن بەرزەنجى نىزى دو سالان ب بەر خوه دان.

چ مخابن سەرەلدان زىدە دۆم نەكىر. ئىنگىلىزان تەقى بالافرىن خوه ئىريشان
برن سەر سولەيمانىي و حوكومەتا عەرەب و ئىنگىلىز دۆر ل هىزىن كوردان
گرتن. ئەف سەرەلدانا بەرزەنجى رى د سالا ١٩٤٤ ان ده ب داوى هات. دى
بەرزەنجى شەش سال شۇوندە ديسا سەرى ل ھەمبەر دەمن ھلدا و
سولەيمانىي بخستا بن دەستىن خوه. لى ئەف رى ب سەر ئاكەقە و
ئىنگىلىز بەرزەنج دەمەكە درىز ل جەھەكى مەكمە دخن بن چاقان. مەممۇد
بەرزەنجى كۆ خوه ملۇوكى كوردىستانى ئىلان كربوو و ل سەر ناقى خوه دراف
دابوو چاپىرن، پشتە دەرباسى بەغدايى بوبول ور د سالا ١٩٥٦ ان ده چاقىن
خوه ژ زيانا بىيەخت رە گرت.

پەيمانا لۆزانى (١٩٢٣)

پشتى شەرى جىهانى ناشتىمانپەروھرى ل چارالىي جىهانى بەلا بوبول
رۆزھلاتا ناقىن رى د رۆزەقى دە جىي خوه گرت. ل بالكانى بىرانيا وەلاتىن د
بن دەستىن ئىمپاراتوريا ئۆسمانىيان دە گھىشتىن ئازادىا خوه. ل ئافريكاىي و
ل رۆزھلاتا ناقىن رى گەلەن بندەست داخوازا سەرخوھبۇون و ئازادىي دىرن.
كورد رى بەشدارى ناڭ وان نەتەھەبىن كۆ داخوازا رزگارى و سەرخوھبۇونا
خوه دىرن بوبون.

"كورد تەعالى جەمەتى" ، "كورد مىلەت فکراس" و "كورد ئىچتىيمى
جەمەتى" چەند رىخستىن كورد بوبون و داخوازا كوردىستانەكە سەرېخوھ
دىرن. لى خويما بوبو سەرخوھبۇونا كوردىستانى كۆ ژ هىلا نەفت و مادەنلىن خوه
يىن بەردە قە پە دەولەمەند بوبو و ژ تەرهەف دەولەتىن جەھى قە هاتبۇو
پارقەكىن، نە ژ هىزىن ھەقبەش و نە رى ژ دەولەتىن دۆرھەلى رە نە زىدە
گۈرىنگ بوبو. هەر چقاس دەولەتىن كۆ د شەر دە ب سەركەتبۇون بەحسا رەوشان
كوردان دىرن رى، د رۆزھلاتا ناقىن دە "رەحەتى" و "ستابىليتە" دخوھستن.
وان "نكاربۇو" ئەف ئاغا دەولەمەند ب دەستى "چەند ئەشقىيائان" قە بەردان.

ب پەيمانا لۆزانى رە رەوشان دە بىتەر خەراب دبوبو و ئەف جار
كوردىستان دبوبو چار پەرچە. دەولەتا ترك يا كۆ سينورىن ئىرۇ د بن حوكىنى
وئى دەيە، ب سەرۆكاتىيا كەمال ئاتاتەرك هات دامەزرانىن و پەرچەيى مەزن
ئى كوردىستانى كەت بن باندۇرا وئى. هەرچى د دەستپىكى دە كۆمارا
تەركىيەن يا كورد و ترکان رى بوبو و هەردو نەتەھە "ئەندىيەن وەلىت"
بوبون رى، ئەف سۆز و گۆتن زوو هاتن زېيركىن و پشتە رى ب دەھەزازان
كورد هاتن قەتلەرن و ب سەدەھەزازان رى هاتن نەفيكىن.

ژ هىلا دن قە باشۇورى كوردىستانى كەتبۇو بن دەستىن عەرەبىن كۆ د بن
باندۇرا ئىنگىلىزان ده مابوبون و باشۇورى پچووك رى د بن دەستىن سورىيە كۆ
د بن باندۇرا فەنسايىدە مابوبو. ئىدى ل دەولەتىن عەرەبان دو ھەبىن نوو
زىدە بوبوبۇن: عىراق و سورىيە.

تەقى كۆ شەرى جىهانى ب داوى هاتبۇو زى، كورد حەتا ۱۹۳۰ ان ب دېمىنین داگرکەر رە چارالى شهر دىكىن. يا راستى سەرھەلدانىن كۆچگىرى و دەرسىنى زى ب جورەيەكتى بەردەواما شهر و سەرھەلداナ ئاگرىيى بۇو. ب كورتى ز دەستپەكى شەرى يەكمەن ئى جىهانى و داوايا شەرى دويەم، كورد ب ھەر ئاوايى و بىنافىبر د شهر دە بۇون.

ل رۆزھلاتى كوردستانى ئىسمایيل ئاغا (سەكۈ) د سالا ۱۹۲۱ ان دە سەرھەلدانىكە مەزن پىڭ ئانى. سەكۈ بۇو والىي شىنۋىتى و تا سالا ۱۹۳۰ ان زى فى دۇماند. شاھ رزايى پەھلەوى د فى سالى دە وى دەزمىنە جەم خۇھ دا كۆپى رە ل ھەف وەرە. شەرتى وي زى ئەھە كۆ سەكۈ بىچەك وەرە. ب ۋى ئاوايى وي دخن خەفكى و پشتەر زى دكۈزن.

پشتى كۆ دەولەتا ترک يا نۇو تو مافىيەن كوردان قەبۇول نەكىر و سۆزىيەن خۇھ زۇو ز بىر كىر، كوردان دەست ب داخوازا ئازادىيەن كىن. لى بەرسىغا دەولەتا ترک ز يى ئىنگىلىزان جوداتر بۇو. د سالا ۱۹۲۵ ئان دە كوردان ب سەرۆكتايى شىيخ سەعىد سەرى ھەلدان و گەلەك بازار و قەسەبەيىن كوردستانى زى ب دەست خستن. لى سەرھەلدان ب تەنئى ما و دەولەتا ترک ب ھەممۇ ھېزىيەن خۇھ قە چارالى دۆر لى گرت.

د سالا ۱۹۲۷ ان دە رىختىمىاى جەمەتى "كوردستان تەعالى جەمەتى"، "كورد تەشكىلاتى ئىچتىمىاى جەمەتى"، "كورد مىلەت فېركاس" و "كورد ئىستىكلاڭ كۆمەتەسى" دەگىزىن ھەف و خۆبىوونى ئاقا دەن. ئەھ د دېرۆكا كوردان دە ز ھىلا رىختىنى ۋە گەڭىنگى پەرگىنگ و مۆدەرن تى پەزىراندىن. گەنەرالى كورد ئىحسان نۇورى پاشا زى دې سەرۆكى پارتىيە.

ئىحسان نۇورى ل ھىلا ئاگرىيى ھېزىيەن كوردان جقاند سەر ھەف و سەرھەلداナ كۆب ناھى ئاگرى تى زمان، بەرفەرەھەتر كىر. وي دەمىن ئىبراھىم ھاسكى تەلۇر زى ھوكومەتا كوردان ئاقا كربۇو. ھەر وە رۆژنامەيا "ئاگرى" زى دەست ب وەشانى كربۇو.

ھوكومەتا ترک د گولانا ۱۹۳۰ ان دە ئىرىشەكە مەزن بىر سەر تەكۆشەرەن كورد. ھوكومەتا سۆقىيەتى زى سینقۇرىن خۇھ گىرت و نەھەشت كۆ لەشكەرەن كورد ب ور قە ھەرن. ب ۋى ئاوايى دەولەتا ترک ل ئاگرى و زىلانى قىركرەكە مەزن پىڭ ئانى. ئىحسان نۇورى و چەند ھەقلىيەن خۇھ پىشى چوون سەر ئاگرىيا بچۇوك و پشتەر زى دەرباسى رۆزھلاتى كوردستانى بۇون.

ل سەر داخوازا خۆبىوونى، مىستەفا بارزانى تەقى ۵۰۰ لەشكەرەن خۇھ چووبۇو ھەوارا سەرھەلداナ ئاگرىيى و ل ھىلا ئۆرامارى ئىرىشىن گران بىر بۇو سەر دېمن. ئىرىشىن بارزانى و ھەقلىيەن وي وسا دىۋار بۇون كۆ دەولەتا ترک پەر تىساندبوو و ژ بەر وي زى پەرانىا ھېزىيەن خۇھ ب سەر ئۆرامارى قە شىاندبوو. لى بارزانى ب چەكتاسى خۇھ ب پاش قە كشاندبوو و دەرباسى بارزان بۇوبۇو.

ئاگرى و تەجرووبەيىن وي، د دېرۆكا كوردان دە خۇھدى رۆلەكە گەرىنگە و گەلەك زى بالكىشە. كوردان يەكمەن جار ب رىختىنى و ئاوايىكى مۆدەرن شەر كربۇو. ھەر وە لەشكەرە كورد زەرارەكى گەلەك مەزن زى دابۇو دەولەتا دېمن. لى دېمن گەلەك خورت بۇو و ژ چارالى قە ئالىكاري وەرگەرتىبوو. قە جارى ئىنگىلىز زى هاتبۇون ھەوارا دەولەتا ترک. وان نە دخوهست كۆ كوردىيىن باشۇور وەرن ئالىكاري كوردىيىن باكور و ب ۋى ئاوايى بىتەر نىزى ھەف بىن.

وئى دەمى ل بارزان زى رەوش نه خوهش بۇو و سەرھلدانەكە نۇو نىزىك دخويما. چاخى ھوكومەتا عىراقى دىگەل ئىنگيليزان ب بالاfran ئىريش بىن سەر بارزان و ھەريمى دان بەر ئاگىر، بارزانيان بريارا بەرخودانى دا. تەكۆشىنا وان ھەر بەردەوام بۇو. لى كوردىن ئازادىخواز و مالباتا بارزانيان نە ب تەنى ل ھەمبەر ئىنگيليز و ھەربەن شەر دىكىن. ھەر وە گەلهك عەشيرىن كورد زى دەركەتن پىشىا وان و ئىريش دېرن سەر ئازادىخوازىن كورد.

مستەفا، ئەحمدە و سادق بارزانى تەقى لەشكەرىن خوه بەرخودانەكە مەزن دان و تەكۆشىنەكە بىيەمپا كرن. لى چارالىي وان ھاتبۇو گرتىن و دەزمۇن زۆر ددا وان. بىچارە د ھەزىرانا ۱۹۳۲ ان د دەرباسى باکور بۇون و كەتن دەستىن دەولەتا ترك.

مالباتا بارزانيان پىشى ل سەرھەدى هاتن بجىهەكىن، لى پشتە جەھى وان ھەر تم ھات گوھەرتىن. چاخى ئىنگيليز د سالا ۱۹۳۴ دان دە ب ھوكومەتا عىراقى ئەفۇویەك دان دەرخستن، پەنابەرىن كورد و مالباتا بارزانيان ۋەگەريان بەھەدىنان. ھەرسى بارزانى ژ مالباتى هاتن ۋەقەتائىن و شىاندىن ھىلەيى، چۆلەكە ل نافەندەكە ھەربەن.

مستەفا بارزانى ل ور زىدە دەبار نەكىر و ۋەگەريا بارزان. دى ئەف ۋەگەرا وى بىبۇنا سەرھلەنەكە نۇو. بارزانى تەقى ھەقالىن خوه رەواندۇر خىست بن دەستىن خوه. لى چاخى ھوكومەت ب ھىزىن مەزن ئىريش بىن سەر وان، بارزانى تەقى لەشكەرىن خوه چوو سەرئى چىيى. پشتى دەممەكى ب ھوكومەتا عىراقى رە ل ھەف كرن و بارزانى ۋە جارى دەرباسى سولەيمانىي، جەھى نەفيي بۇو.

ھوكومەتا مستەفا كەمال د دەستپىيەكى شەرئى دوييەم ئى جىهانى دە رەوش خوه بىتىر خورت كربوو. پشتى تىكچۇونا سەرھلەنە ئاڭرىيىن، كورد زى دەممەكى بىيەنگ مابۇون. ھەرچى د سالا ۱۹۳۵ ان دە ل ساسۇنى و د ناف سالىن ۱۹۳۷ و ۱۹۳۸ دە زى ل كۆچگۈر و دېرسىنى سەرھلەنەن گرىنگ پىك هاتن زى، ھوكومەتا ترك ب پلان و باربارىيەكە كەسەنەدىتى ئەزوو دا تەفاندىن.

دەولەتا نۇو يا ترك حەتا نەا ل ھەمبەر سەرھلەنەن كوردان ئالىكارىيەكە مەزن ژ يەكتىيا سۆقىيەتان وەردگرت. لى پشتى كۆ دەولەت ب ھىز بۇو و ئالىكارى ژ دەولەتتىن كاپيتالىست وەرگرت، ئىدى پىويىستى ب ئالىكارىا سۆقىيەتى نەما بۇو. دى ھوكومەتا ترك تەقى عىراق و ئىرانى د سالا ۱۹۳۷ دە "پەيمانى سادابادىءى" كۆل ھەمبەر كوردان و كۆمۈنىزمى بۇو، ئىمەز بىرا و ب فى ئاوابىي سەداقەتا خوه يا ل ھەمبەر وەلاتىن رۇزئاقيي نىشان بىدا. ھەرسى دەولەتتىن داگرگەر دى ب فى ئاوابىي ھەم د سەرھلەنەن كوردان دە ئالىكارىا ھەف بىرانا و ھەم زى سينورىن خوه ژ چووين و هاتنا كوردىن ئازادىخواز رە بىرگەتلىنى.

رەوش عىراقى

چاخى عىراق د سالا ۱۹۳۲ ان دە دې ۋەندامى يەكتىيا نەتەوهيان، ھنگى ل سەر كاخەز ل كوردىستانى چەن كۆ كورد تى دە پرانيي پىك دانىن، زمانى فەرمى كوردى و ھەربىي هات قەبۇولكىن. ل گۆرى پەيمانى پىيوىست بۇو كۆ بەشەك ژ هاتنا ئابۇردا نەتەوهىي ل كوردىستانى بھاتا مەسرەفكىن. لى د راستىن دە رەوش قەت زى نە وسا دەمەشىا. نە خوهنەگەھ و نە زى رىيىن

وەلېت ھاتبۇون ئاقاکىن و ژ ھىلا ئابۇرى ۋە ژى رەوش پەخەرەپ بۇو.

لى ژ ھىلا تىگھىشىتىنە پەسا نەتەوەيى قە رەوش رۆز ب رۆز دگوھرى. كورد ھىدى ھىدى شىيار دبوون و ل دۆزا خوه خوھى دەردكەتن. هەر وە پارتىيا كۆمۈنىيەت كۆ ئەندامام كۆمۈنتەرنى بۇو و پارتىيا گەل كۆ خوه سۆسىيالىيەت دەھسباند، خەباتا خوه ئەشكەرە دىكىن.

د سالا ۱۹۳۶ ان دە گەنەرال بەكر ئەل سەدقى دەست دانى سەر حۆكم. ھاتنا بەكر يَا سەر حۆكم رەوشى ھەبەكى پۇزىتىف گوھراندبوو. ئىدى نىقاشەكە ئەشكەرە ھەبۇو و مەرف دكاربۇو خوه ب شىوه يەكە ئازاد ئىفادە بکرا.

لى ئەف ئازادى زىدە دۆم نەكىر. گەنەرال نۇرۇي سايد تەقى ھەقالبەندىن خوه يىن نىۋادىپەرەست ب ئالىكاريا ئىنگىلىزان بەكر ئەل سەدقى ژ سەر حۆكم داخستن و ئەم كوشتن. دى ۋە رەوشى نۇو تەسىرەكە زىدە ل سەر وەلاتپەرەرەن كورد بکرا و ئەم جىبۇرۇي ژيانا ئىلەگالىي بکرا.

ئەف رەوشى نۇو و زۆرداريا سەردەستان، كورد بىتەر نىزى ھەف دىكىن. ژ ھىلەكەن قە عەشيرەن دەن خوه نىزى مالباتا بارزانىيان دىكىن و ژ ھىلەكەن قە ژى كوردان گاف ب گاف بەر ب ئاقاکىن رىختىنەكە نەتەوەيى قە گافىن گرینگ داھىتىن.

د سالا ۱۹۳۹ ان دە د بن سەرۋەكتىيا رەفيق ھلمى دە پارتىيا ھېقى ھات دامەزراىدىن. تەقى كۆ پارتىيە بىزە ھەركەسى ھەبىز دەر ژى، ب تايىەتى دو فكىرىن گرینگ خوه ددان دىاركىن. ئالىگىرىن فكرا يەكەم دخواستن ب ئىنگىلىزان رە پىيەندى بىتە دانىندا كۆ ب ئالىكاريا وان ماھىن كوردان تىكەقە رۆزەقە. خودىيىن فكرا دەن ژى دخواستن ب سۆقىيەتىن رە، كۆ نەما كەتبۇو ناڭ ئۇرائى و رۆزەلاتىن كوردىستانى، پىيەندى بىتە دانىن. ل گۆرى وان ئىمکانەكە پەمىزەن ھەبۇو كۆل ورئ بكاربىن ژ رەوشى ئىسەتىفادە بىكىن دەن باندۇرا سۆقىيەتى دە كوردان بىگەيىزىن ئازادىي. لى چ مخابن بەرپرسىيارىن ھېقىي ئەگەيىشتن ئەنجامەكى و ناكۆكى ھەر دۆم كر.

د سالا ۱۹۴۱ ان دە رەشىت ئالى دەست داتىنە سەر حۆكم و ب ئەلمانىيَا ھىتلەر رە پىيەندى داتىنە. لى ئىنگىلىزان ب ئالىكاريا كوردان ئىريش بىن سەر وى. ھەر وە دەن ئەم دەن ئەزىزەن دەزگەنە مىسىۋەنەرەن ئەلمانى ل تەھرانى ژى ھەبۇو. ھەرچى شاھ رزا خوه بىتەرەف ئىلان كربۇو ژى، باوهەريا ھىزىن يەكبووپىي پىن نەدەھات و نكاربۇو ب تايىەتى ژ بۆ پەترۆلى چاقىن خوه ژ ھەبۇونا ئەلمانان رە بىگەرە.

ل ھىلا دەن پەيمانا ناقبەرا ستالىن و ھىتلەر ژى ب داوى ھاتبىيەو و ھىزىن لەشكەرەيىن ئەلمانان ئىريش بىرپۇو سەر سۆقىيەتى. ۋە رەوشى سۆقىيەت ژى ژ بىچارەيى بەشدارى ناڭ ھىزىن يەكبووپىي كربۇو ژى، باوهەريا ھىزىن لەشكەرە رووس ژ باكور قە و يىن ئىنگىلىز ژى ژ ھىلا عىراقى قە كەتن ئۇرائى.

ۋە ژى رەوشى نۇو بالا كوردان ژى كشاندبوو. ئىدى رۆزەلاتىن كوردىستانى بۇوبۇو جەن ھەرى گرینگ. پارتىيا ھېقى ژ بۆ كۆ رەوشى بىنە و راپۆرەكى ئامادە بکە، مير ھاج دشىنە مەھابادى. مير ھاج ل مەھابادى بەرپرسىيارى "كۆمەلەي ژيانەوەي كوردىستانى" دېينە و ھەردو ل سەر رەوشى دوور و درېز داخفن.

به ر ب سه روکاتیئ فه ...

مستهفا بارزانی هی ژ زاروکاتیا خوه قه د ناف شهري ئازادیئ ده پژیابوو. بوویه رین کول چارالیئ کوردستانی دبوون و رهوشما مالباتا و ته سیره که مه زن لی کربوو. شهرتیں کوردستانی و بوویه رین گران ئهو هی د زاروکیئ ده ده رخستبوو پیش. ئهو ئیدی مه رقه کی بیره وهر و ب روومهت بوبو. وی کوردستان ژی باش ناسکربوو. ده ما ل باکور بوبو رهوشما کوردیئن وری و سیپاسهتا دهوله تا ترک، چاخن ئهو نه فی کربوون ناف عهربان ژی رهوشما عهربان بیت فیم کربوو. ئمو هر وها د مه دره سهیا کورد ده ژی شاگرته کی زانا و بیره وهر بوبو.

بارزانی مینا سه روکه شیرین دن ژ گله لی خوه نه دوور بوبو. وی ئیشا گله لی خوه باش فیم کربوو و ژ چاره سه رکرنا وئ ره ژی ب هر ئاوایی چالاکی دکر. نه فسیچووک و ئارام بوبو. نه مه رقه کی کیندار و چاقنه بار بوبو. لی ب صه بر بوبو و خودی باوه ریه که پر قه وی بوبو. ته فی کول جار ب جار خیانه ت دیتبوبو و ژیابوو ژی، تو جاران بیباوه رنه بوبو. ل گوری وی پیویست بوبو کولی کورد خوه ب ریختن بکه. ژ قی پی قه تو رئ تونه بوبو. ب تهنی ریختن که خورت و ب باوه دکار بوبو گله لی کورد ژ بن زورد اری و بنده ستی رزگار بکرا.

وی هی د خۆرتانیا خوه ده ژ سه ره لدانیئ کوردان ره ب هر ئاوایی ئالیکاری کربوو. ب قی ئاوایی ژی هم وی کوردستانی ناس کربوو و هم ژی کوردان ئهو باش ناس کربوو.

د سالا ۱۹۴۳ ده ده ما ئهو ل سوله یمانیئ ل سورگوونی بوبو، ب ئالیکاریا کوره ب هرزه نجی ژ وری ره قیا. ته فی چه ند هه قلائین خوه پیشی دهرباس کوردستان رۆزه لاتی بوبو و پشتره ژی قه گه ریا بارزان و ل ور ب جی بوبو.

پشتی کول بارزان ب جی دبه، ل چوله میرگی سه ره لدانی ساید بروکی دهست پی دکه و بارزانی ته فی له شکه رین خوه دچه ئالیکاریا وان دکه. هه رچی سه ره لدان زیده دوم ناکه و ززو تیک دچه ژی، لی ناشی بارزانی پر به لاف دبه و ئیریشیئن کول دبه سه ره زمن، د ناف گله لی کورد ده ناف و ده نگ دده.

پشتی قی بوویه رئ بارزانی دهرباسی بارزان بوبو و قی جاری ب خوه سه ره هلدا. ل سه ره قی کوردیئن مه هابادی ژ بارزانی ره نامه یه کی دشین و ژی داخواز دکه کول سه ره لدان ب تهنی د ناف سینورین باش سوره کوردستانی ده نه مینه. کوردان هر وها داخوازا جقینه که نه ته وه بی ژی دانین رۆزه قی.

لی بارزانی ۋلا نه دسەکنى. وی ژ ھىلە کی قه ئیریشان دبر سه ره قه قۆلىئ دزمن و خوه ژ چە كان قه خورت دکر و ژ ھىلە کی قه ژی ژ عه شیرین کورد ره خەبەر دشاند دا کول پشترگىرى بکن. لی چى مخابن گله لک عەشىر دوورى سه ره لدانی دمان. هر وها د نافبەرا عەشىران ده دوبەندى و نەيارى تى ژی ژ سه ره لدانان ره خەتەرە که مه زن بوبو. بارزانيان ئەف باش فیم کربوون. د نافبەرا مالباتا بارزانيان و زىباريان ده ژی ناكۆكىي کە كەن ھە بوبو. مالبات بريار دده کول قی ناكۆكىي ژ ئۆرتى راکە. ل سه ره قی مستهفا بارزانى ب كەچا سه روکە شيرى زىباريان ره دزه وجە و ب قی ئاوایی ئەف ناكۆكى ژی ب داوى تى.

ھوكومەتا عىراقى ل سه ره بوویه رین کول کوردستانى دبن مالباتا بارزانى جارە کە دن ب ھىلە ھىلە يى قه نه فى دکن. سه روکە شيرى زىير نورى ساید ب هيلە

و زۆر ل سه‌ر ناقشی شیخ ئەممەد بارزانى نامه ژئ ره دشینه دا کۆ بارزانى تەسلم ببە. لى بەرسىقا بارزانى دبە ئىریشەكە گران يا سه‌ر هیزەكە مەزن يا عێراقى.

د قى دەمى دە پارتىيا هىقى ژ قى رەوشى زىدە هىز دگەرە و د ناف گەل دە ب رېخستن دبە. پارتى هى د قى دەمى دە ژ هوکومەتى داوخازا ئۆتونۆمىي دكە. هوکومەت ل سه‌ر قى داخوازا كوردان "وهزارەتا كاروبارىن كوردستانى "دادمەزرينى و گەلهك كوردىن كۆ د دايىھىيىن دەولەتى و د ناف هىزىن لەشكەرى دە كار دىرن، دەرباسى ناف هىزىن كوردان دبن.

بارزانى د داوايا سالا ١٩٤٣ ده ناقبرەكى دده ئىریشىن خوه. ئارمانجا وي ئەو كۆ ب ئاوايەكى سىاسى و بىيى بخوين برژە، پرسا كوردان حەل ببە. ئەو د سباتا ١٩٤٤ ده دچە بەغدايى و دگەل داخوازىن پارتىيا هىقى ژ هوکومەتى ره پلانى چارەسەركىندا پرسا كوردان پېشىش دكە. هوکومەتا نورى سايد هنەك ژ قان داخوازان قەبۇول دكە و دخوازە كۆ د مەجلىسى ده قان بده قەبۇولكىن. لى ئەف پېشەيار و هنەك پلانىن دن كۆ وي دخواست ب جى بىنە، د مەجلىسى ده قەبۇول نابن و نورى سايد خوه قەدكشىنە. پشتەرە ژى هوکومەتا ھامى پاچاجى تى دامەزراندن.

بارزانى ديسا دەركەفه سەرئ چېي و ل ور قەرەرگەھ شەدكە. لى وي ئىدى دخواست تەكۆشىنى ب ئاوايەكى رېخستنى بەۋەمینە و د سباتا ١٩٤٥ ده د سەرۆكاتىيا وي دە پارتىيا ئازادى تى دامەزراندن. پارتىيا ئازادى كوردستانەكە ئۆتونۆم كربوو ئارمانجا خوه.

لى ئىمپاراتۆريا ئىنگيليزان و هوکومەتا عێراقى ل ھەمبەر قى گافى نوو بىيەنگ نە مان. جار ب جار ئىريش بىن سه‌ر كوردىن ئازادىخواز. بارزانى و لەشكەرىن كورد د تەباخا ١٩٤٥ ده ل ھەمبەر ئىریشىن دژمن بەرخودانەكە مەزن پىك ئانىن و هىزىن دژمن ژەف بەلاف كرن.

بارزانى ژ ھەيلەكى قە ل ھەمبەر هىزىن دژمن كۆ ب سەد جاران ب ھىزىتر بون شەر دكە، ژ ھەيلەكى قە ژى هەمول ددا كۆ سەرەلدانا كوردان فەرەھ بکە دا كۆ ببە سەرەلدانەكە نەتەوەيى. وي جار ب جار بانگى رېخستن و سەرۆكەشىرىن كوردان دكە دا كۆ د ناف شۆرەشى دە جەن خوه بگىن. تەقى ژى مينا پىانىا جاران گەلهك عەشىر دەھەن ھەمبىزا دژمن و ئىريش دبن سەر شۆرەشا گەلە خوه.

دئ قى جارئ ژى چارالىي شەرقانىن كورد ژ تەرهف دژمن قە بھاتنا زەفتىكىن. وەكە كۆ تانق و تۆپىن لەشكەرى دژمن نە بەس بن، پىانىا عەشىرىن كورد ژى ئىريش دېرن سەر شۆرەشى. ھەر وە لەشكەرى ترك ژى ژ زۆر قە دۆر ل هىزىن كوردان گرتبوو. دئ قى جارئ ژى سەرەلدانا كوردان ژ تەرهف دژمن قە و ب پشتىگىرا كوردىن خوه فرۇش بھاتنا شەستاندىن.

پشتى كۆ شەر تىك چوو، بارزانى ب مالباتا خوه و تەكۆشەرىن خوه ره دەرباسى رۆژھلاتى بۇو. وئى ھەيلەت جارەكە دن دۆرلا وان بھاتا. سەرەلدانا ١٩٤٥-ءان ژى ب قى ئاوايى نەگھىشت ئارمانجا خوه.

كۆمارا كورد يا مەھابادى

دەما پەيمانا ھەيتەر و ستالىن ب ئىریشىن ھەيتەر قە ب داوى هات، يەكىتىا

سۆقیهەتى رى بەشدارى ناف ھېزىن ھەفگرتى بوبوو. ئىرانى، كۆز ژ ھىلا
نەفتى قە يەك ژ وان جىيەن ھەرى دەولەمەند بوبو و دىن بىققلا سۆقیهەتى دە
بوبو، ب دىزى ب ئەلمانىيائى رە پىوهەندى دانىبۇو. ھېزىن ھەفگرتى (يەكتىيا
دەولەتىن ئەمەريكايان، فرانسا و ئىنگىليستان) ژىير قە و سۆقیهەتى رى ژ زور
قە ئىرانى زەفت كەن. ھېزىن سۆقیهەتى حەتا كوردستانى مەشىان و پىشترە رى
خوھ ب پاش قە فەكشاندى.

وئى دەمى كوردان ژ رهۋىشى ئىستىفادە كر و خوه ژ بۇ بۇويىھەر ئىن نۇ ئامادە كىرن. هەيەتەكە كورد كۆقادى مەھمەد ژى د ناڭ وان دە بۇو، چۈو مۇسکۇۋاتى. هوکوكەمەتا سۈشىيەتى، ژ بەر كۆ رەھۋشا وان و سىياسەتا وان ل ئىراننى باش نەچۈببۇو و پارتىيا تۈدەھ ژى نە زېدە خورت بۇو، دخواست ب كوردان رە تىكىلىكە خورت دەينە. وان دخواست ب فى ئاوايى كوردان بىگىزىپن ھېللا خوه دا كۆ دەھ رېيىمى دە خورتتەر بىن.

کورد رئیز هیلا خوه قه قلا نده سه کنین. مههاباد و ده دردرا وئ د ناف هیزین سوچیه تئ و ئینگلیزان ده، دجهه کی تامپون ده مابوو و ههر وها ئازاد رئ بیوو. کوردان دخواست ب ئالیکاریا هیزه که مه زن مافین خوه ب دهست بخن. و دشی رو شی ده یا هه ری نیز رئ یه کیتیا سوچیه تئ بیوو. ئینگلیزان ب سالان باشوروئ کورستانی د بن باندرا خوه ده گرتبوون و تو نیهتا وان ی کۆ وەلاتئ کوردان رئ دهستئ خوه بە دردن تونه بیوو.

بیشک ئینگیلیزان ل ئیرانی سیاسەتەکە جودا ددان مەشاندن. چاخى كۆ شاه رزا كۆ هەقالبەندى ئەلمانىايى بۇو، جەن خوه دەھورى كورئ خوه موھامەد رزا پەھلهوی كر، ئینگیلیزى گھىشتىبوون ئارمانجا خوه. ژ خوه پەھلهوی هەقالبەندى وان بۇو و ئینگیلیزى ژى نە زىيە خوهدىي ئارمانجا گوھەرتىنەكى بۇون. ل گۆرى ئینگیلیزان ھەكە رەھۋىش بگوھريا دى ھنگى رەۋشا نەفتى ژى تىكەتا خەتەرى. ھەر وەھەكە كوردان مافىين خوه يېن نەتەھىيى ل روژھلات ب دەست خستا، وئى گافىن دبۇو كۆ باشۇورى كوردىستانى ژى ژ دەست دەد كەتا.

ریخستنا کۆمەلی (کۆمەله‌یا ژیانه‌وهیئ کوردستانی) کۆ د نیلۆنا ۱۹۴۶ان ده هاتبوو دامه‌زناند، هەیه‌تەکی هلبرارت دا کۆل یەکیتیا سوچیتەن تەمسیلا کوردین ئیرانی بکه. هەیه‌تا کوردان ب سەرۆکاتیا قادی مەحمد د نیلۆنا ۱۹۴۵ان ده چوو باکویی. سەرۆکوھزیری ئازه‌ری باگرۆف پیشنه‌یار کر کۆ کورد د بن باندۇرا ئازاربەیجانا ئیرانی ده بین خوده‌دیی ئۆتۆنۆمیی. لى هەیه‌تا کورد ئەف پیشنه‌یار قەبۇول نەکر. پیویست بۇو کورد ب سەرەت خود د ناشا ئیرانی ده ئۆتۆنۆمیی وەرگرە. تەقی قى ناکۆکیي ژى ل سەر داواخازا ھوکومەتتا سوچیتەم، باگرۆف سۆزا بشتگەر دا.

بارزانی پشتی کو گهیشت شنوبی، دهست ب پیوهندیان دکه. د دمه که کن ده هیزه که مهزن یا لهشکه ری دجغینه و دچه مههابادی جهم قادی مهمه ده. نئیدی ته کوششین کورد ب سه روکاتیا بارزانی دکه قن خیزمه تا دوزا کوردان. نئیدی نهول سه رنافی دوزا کوردان سه رله شکه ره کی مهزن و شیورمه نده کی گرانها بود.

پشتی کو ههیهتا کورد رز سوچیهتی فهگهريا، د چريا پیشين يا سالا ۱۹۴۵ ده ب ئەندامى كۆمەلى ره جقینەك پیاڭ ئانى. دئ ئەش جقین ببۇونا كۈنگەرەيەك رېخستنەن و جقینە ل سەر پیشنهيارا بەرپرسيازىن يەكىتىيا سوچیهتى رى نافى پارتىيە ب "پارتىيا دەمۆکرات ياكوردىستانى" فە گوهەرت. ب قى ئاوايى دئ هەم پارتىيە فەرهەتر ببۇويا و هەم رى دئ رز يەكىتىيا

د چله ييا پىشىن ييا سالا ١٩٤٥ ان ده كۆمارا دەمۆكراٽىك ييا ئازاربايجانى هات دامەزراٽىن. دئى قى بىيارى رى ژ كوردان ره ژى قەكرا. پىشەۋانىن كورد د چله ييا پاشىن ييا ١٩٤٦ ان ده ل مەھابادى جقىنەكە مەزن ل دار دخن و وئى رۆزى ژى كۆمارا دەمۆكراٽىك ييا مەھابادى ئىلان دكىن. ئالايى كوردى ب ژۇر قە تى ھلکشاندن و قادى مەھمەد د سباتى ده وەكە سەرۆكۆمار سۆند دخوه. ئىدى پارلامەنتو و هوکۈومەتكە كوردى ژى هەبۇو.

بارزانى و دو كەسىن دن ژ تەرهف هوکۈومەتا كورد قە وەكە گەنھرال تىن ھلىبىزارتىن. بارزانى ئىدى د بن خىزمەتا كۆمارا كورد ده بۇو و ھېزىن خوه يىن لەشكەرى ھى بىيھتر خورت دكى. ئەف هەر وەا ژى رە دبوو تەجرووبەيەكە بىيھەمپا ژى. بارزانى ژ بۇ هوکۈومەتا كورد و كۆمارا دەمۆكراٽىك ييا كورد خىزمەتكە باش كر. وەكە سەرلەشكەركى كۆمارى وى لەشكەر گەناند ھەف و ژ بۇ پاراستنا كۆمارى خەباتەكە بىيھەمپا پىك ئانى.

لى دئ ئەف سەرلەفتىن ژى زىدە دۆم نەكرا. رەوشاش جىهانى و بىداويھاتنا شەر، سىاسەتكە نوو دەرخستبوو ھۆلى. ئىدى ژ نوو قە پارقەكىن جىهانى كەتبۇو رۆزەقى، ھېزىن ھەقگىتى دەف ژ ئىرانى بەرنەددان، لى سۆقىيەتى ژى نە دخوهست دەستقلا ۋەكشە. ب ۋى ئاوايى پەيمانەك د ناش سۆقىيەتى و ھېزىن ھەڭىرتى ده پىك هات و لەشكەر ئى سۆقىيەتى د شەشى گولانا ١٩٤٦ ان دە خوه ژ ئىرانى ۋەكشەن.

ئەو رەوش د ناش كوردان ده پانىكەكە مەزن دەرخست. ھېزىن كۆمارا نوو ھى نە زىدە ب قەوەت بۇون و كورد ژ رەوشەكە وسا رە نە ئامادە بۇون. ھەر وەا كورد نەا ژ ھەف بەلا ژى بوبۇون. ئىدى ب تەنى بارزانى و ھېزىن خوه ل پشت قادى مەھمەد مابۇون.

ب پىشتگريما ھېزىن ھەقگىتى و بىيەنگبۇونا يەكىتىيا سۆقىيەتى، ئىرانى حازريا ئىرىشىن مەزن دكى. پىشى كۆمارا ئازاربايجانى ب ھىسانى و بىيەر ھلوھشاندبوون و نەا ژى دۆر ھاتبۇو سەر كۆمارا مەھابادى.

بارزانى جار ب جار ژ قادى مەھمەد داخواز كر كۆب ب بەر خوه بدن. لى قادى مەھمەد خوه نە ددا بەر ۋى پىشىيارى. بارزانى ژ بۇ بەرخوه دانى حازرى دكى، لى تو نىيەتا هوکۈومەتى كۆشەر بکە تونە بۇو. خويىزىآندىن نە پىيىست بۇو ل گۇرا وان. ژ نشكا ۋە تو كەس ل پشت قادى مەھمەد و كۆمارا دەمۆكراٽىك ييا كورد نەمابۇو.

هوکۈومەتا كورد بىيەر تەسلىمي ھېزىن ئىرانىيان دبۇو. لى بارزانى ب شەل ھەمبەر ۋى بۇو و دخوهست كورد ب ھەر ئاوايى كۆمارا كورد بپارىزىن. د داوى دە قادى مەھمەد ژى ل دىرى بەرخوه دانى دەركەت. وى نە دخوهست خوين بىرژە. قادى مەھمەد ئالايى كوردى ب ئەمانەتى تەسلىمي بارزانى كر. بارزانى ل سەر داخوازا وى تەقى لەشكەرىن خوه ژ مەھابادى ۋەكشىا. ب ۋى ئاوايى لەشكەر ئىرەن ب ھىسانى كەت مەھابادى. هوکۈومەتا ئىرانى بەخت دابۇو كۆ سەرۆكىن كوردان نە كۆزىن. لى تەقى كۆ ئەندامىن ھۆكۈومەتى و سەرۆكۆمار قادى مەھمەد بىيەر تەسلىمي ھېزىن دېمىن بوبۇون ژى، ئەو ل سەر بەختى خوه نە راوهستيان و وان ل مەيدانا چارچرايى، جەن كۆ كۆمارا مەھابادى ياكى كوردى ھاتبۇو ئىلانكىن، د ٣١ ئادارا ١٩٤٧ ان ده ب داردە ھاتن دالەقاندىن. كوردىن چارالىي كوردىستانى كۆ زىدەيى سالەكى ب كۆمارا كورد پەسنىيەرلەنەن و ئەو پىرۇز دكىن، ديسا كەتبۇون خەمگىنلىق. كۆمارا كورد يادەمە

مۆدەرن ژى ب قى ئاوايى ھلوھشيا.

دامەزراىدىندا پ د ك عىراقتى

چاخى بارزانى ل مەھابادى بۇو گەلەك داخواز ژ كوردىن باشدور دهاتن كۆپارتىيەكە نوو بىتە ئافاڭىن و رېخستىن دن ژى دەرباسى ناڭ وئى بىن. د سالا ١٩٤٦ ئان ده رېخستىن ھىقى، رزگارى و شۆرەش گھىشتىن ھەف و پ د ك - عىراقت ئافا كىن. ناۋى ئى پارتىي دەمۆكراٽ يَا كورد بۇو و تەقى كۆ بارزانى نە ل ور بۇو ژى ئەو وەكە سەرۆكى پارتىي هات ھلىۋاتن. مىتەفا بارزانى ئىدى ناۋەكى نامدار بۇو و چارالى دهات ناسىن. وى ھەر وھا د شەرى ل ھەمبەر دىمۇن ده باوهرى و تەكۆشەريا خۇھ دابۇو ئىسپاتكىن. وەكى دن ژى وى بىتە دكاربۇو ھىز و عەشيرىن كوردان ل ھەف بجىفىنە.

مەشا دىرۆكى يا بارزانى

پېتى تىكچۇوتا كۆمارا مەھابادى و ب دارداكىندا قادى مەممەد و سەرۆكىن كوردان، بارزانى مەجبۇر مابۇو كۆ خۇھ ژ ئىراننى ۋەكشىنە. هوکوومەتا ئىراننى دخوهست وى و ھەقالىن وى ئىسىر بىرە و وان بىچەك بىكە. لى بارزانى و ھەقالىن خۇھ تەسلىم نەبۇون. مالبات و زارۇك ۋەكەريان باشدور و شىيخ ئەممەد و سەرۆكەشيرىن دن ژ تەرهەف ھىزىن دەولەتا عىراقتى ھەتاتن ئىسىرىكىن. بارزانى و ٥٠٠ لەشكەرىن خۇھ د ناڭ شەرىدا ھەر سىن سىنۇران دە مان و دەرباسى عىراقتى نەبۇون. چاخى هوکوومەت ب وان ھىسيا، دۆر ل وان گرت. پەيمان ب تۈركىيەي رە ژى چىكىن دا كۆ دەرباسى ور نەبن. ھەر وھا لەشكەرى ئىراننى ژى ل پەى وان بۇو.

ل گۆرى لەھەۋاتنى پېيىست بۇو كۆ تەسلىمى هوکوومەتا عىراقتى بىن، لى وان ئەف ب جى نە ئانىبۇو. هوکوومەتى ژ ھىلەكى قە ب لەشكەرى بەزى و ژ ھىلە دن قە ژى ب بالاfrان ئىرىش دېرن سەر بارزانى و لەشكەرىن وى. ئەو پېشى دەرباسى باكۈرى كوردىستانى بۇون. گوندىيىن كورد ئەول ورۇ ب كىف و شاهى ھەمبىز كىن. لى ئەو نىكاربۇون ل ورۇ ژى راوهەستيانا، ژ بەر كۆ لەشكەرى تۈرك ژى دۆر ل وان گىرتىبوو. ھەر وھا رىيا وان ژى دوور بۇو و پېيىست بۇو كۆ بەۋەمىن.

چاخى ئەو د سەر چىايىن شەمدىنان رە دەرباس بۇون، ب شەفەقى رە ترکان ئىرىش بىن سەر وان. لەشكەرى تۈرك ژى ب بالاfr و تۆپان دۆر ل وان گىرتىبۇون و ئەو خىستبۇون بن چەمبەرى. لى تەقى فى ژى لەشكەرىن كورد بىزەرار ژ چەمبەرا ترکان فلتىن. ئەو د سەر شەرىدا ناڭ ھەردو سىنۇران دە دەھىشىان. ئىجار لەشكەرى ئىراننى ژى دابۇو پەى وان. ئىراننى فيم كىرىپو كۆ ئەو بەر ب سۆقەتى قە دەھىش و ژ لەورە ژى لەشكەرىن وان ل كۆتۈرۈ پېشى ل وان گىرتىبۇون و خەفەك دانىبۇون. لى كورد ب ھۆستەتى ژ قى خەفکى ژى رزگار بۇون.

ل ماكىووپىي مەجبۇر مابۇون كۆ ب وان رە تىكەقىن شەر. وان ئەف بىريار ژ بۇ كۆ دەرباسى ھىلە ترکان نەبن و ب وان رە نەكەقىن شەر دابۇون. د ناڭ لەشكەرىن كورد و ئىرانيان دە شەرەكى مەزن چىبۇو. لەشكەرى دىمۇن ب ھەر ئاوايى هات شكاندىن لى چار تەكۆشەرىن كورد شەھىت كەتن و ١٥ كەس ژى بىریندار بۇون.

دئ ئەف مەشا درىز كۆ نىزى ٣٥٠ كىلۆمەترەيى بۇو، زەھابادى دەست بىن بکرا و د سەر شۇن، رزا عىيە، سەھاپور، قوتور، ماکۇو و ئاگرى رە دەربابىويا و ل سينورىن سۆقىيەتى ب داوى بھاتا. بارزانى و هەئالىن خوه د ١٠ ئەزىزەنلىنى دە گەيىشتن ئاگرىي و داخوازا پەنابەريما سىياسى ز سۆقىيەتى كىن. هەۋالەكى خوه ز بۇ فى داخوازى ب دىزى شىاندىن سۆقىيەتى و ئەو ب خوه زى ل گۈندەكى كورد ل بەندىا بەرسيقا سۆقىيەتى راوه ستىان. لى لهشكەرى ئىرانى دەف ز وان بەرنەددان. ز بۇ كۆ زىدە بالكىشى نەيى سەر وان ب دېمىن رە نەكەتن شهر و بەر ب ئاراسىن شە مەشيان. هەكە شهر دەركەتنا، ئىدى پىويىست بۇو ب ترکان رە زى بکەتنا شهر. د رەوشەكە وها دە پىويىستى ب فى تونە بۇو. پشتى كۆ ئىلاتىچايى وان قەبۇول بۇو، د ١٨ ئەزىزەنلىنى دە دەرباسى ناف سينورىن يەكىتىيا سۆقىيەتى بۇون.

ناشى بارزانى ب قى مەشا درىز و ب خەتەر كەته دىرۆكى و د ناف گەلەن كورد دە هى بىتىر بەلاف بۇو. ئىدى ئەو لەھەنگەكى گەلەن خوه و جانفيديايى شۇرەش و بەرخوهدانى بۇو.

پشتى مەشا درىز رەوشَا كوردىن باشۇر و عىراقى

پشتى تىكچوونا كۆمارا مەھابادى رەوشَا كوردان چارالى خەرابىر بۇوبۇو. سەرۆكىن كوردىن ئىرانى هاتبوون قەتلەرن، كوردىن عىراقى بىسىھەرۆك و بىسىھەرە مابۇون و كوردىن دن زى خەمگىن و شەرمەزار بۇوبۇون. تادەل سەر كوردان رۆز ب رۆز زىدەتىر دبۇو. ئافاتەكە مەزن ب سەر كوردان شە هاتبوو و زۆردارىيەن دېمىن ل چارالىي كوردىستانى بۇوبۇون زىيانا رۆزانە.

پ د ك سى دەمەكە درىز سانجىيەن بىسىھەرۆكەتىي كشاند. سەرۆكى پارتىي بارزانى ل دەرقايى وەلات زىيانا پەنابەريي دزىيا، سەكەرەتەرى وى هەمزە ئابدواھەد حەپسى دە بۇو و خەباتا پارتىي كەتبۇو رەوشەكە خەراب.

ئىبراھىم ئەحمدە و چەند هەۋالىن خوه د قى دەمى دە كەتبۇون ناف سەفىن پارتىي. وەكە كۆ تى زانىن ئىبراھىم ئەممەد ب فكىن چەپ دەھات ناسىن و دخواست پارتىي بىكشىنە سەر فكى چەپىتىي. ئەو د كۆنگەرە يا ١٩٥١ ان دە بۇو سەكەرەتەرى پارتىي و تەقى هەنەك هەۋالىن خوه د پروگراما وى دە هەنەك گوھەرتەن پىك ئانى. نافى پارتىي د كۆنگەرە يا سىيەمەن دە كۆ د سالا ١٩٥٣ ان دە پىك هات، ز "پارتىي دەمۆكراٽى كورد" بۇو" پارتىي دەمۆكراٽى كوردىستان - عىراق". دئ ئەف رەوش و گوھەرتىن نۇو گەلەك عەشیران ز پارتىي ب دوور بخستا و پارتىي قەلس بکرا.

د سالا ١٩٥٤ ان دە د رەوشَا عىراقى دە گوھەرتەكە مەزن چىيۇو. هوکوومەتا نۇورى سايد دەستوور دابۇو كۆ پارتىي ئەشكەرە كار بىن. هەر وە پارتىي كۆمونىيىت يا عىراقى، پارتىا بەعس، پارتىا رىزگارى و يا دەمۆكراٽىن نەتەوهىي ب بىيارەكى د ناف "ئەنیا نەتەوهىي" دە يەكىتىيەكى ئافا كىن.

پارتىيا بەعسى مينا سەكىسيونەكە پارتىيا بەعس يا سورىيەيى كۆ د سالىن ١٩٤٠ دە ز تەرەف مېشەل ئەفلاق قەتەنەن دامەزراپىن، كار دىرى. پروگراما پارتىي گراني ددا سەر "شۇرەشا نەتەوهىي".

د سالا ١٩٥٥ ان دە پارتىيا رىزگارى و يا دەمۆكراٽىن نەتەوهىي گەيىشتن ھەف و پرسا كوردان زى خىستن پروگراما خوه. ئىدى عىراق ز كورد و عەرەبان پىك دەھات. دگەل كۆ ئەف گۇتن ب خوه رە زىدە تىشت نە دانى زى، ئەف گاھەكە

گریتگ بwoo و کوردان دخوهست ژفی نیستیفاده بکن.

لئی دئ ژهف رهوش ژی زیده دوم نهکرا. پشتی هلبزارتنان نوری سايد پارتیین دن قمدهخه کرو و نیريشین ل همهبر کوردان زیدهتر بون. د سالا ۱۹۵۵ ان ده ژ تهرهف تورکیه، عیراق، نیران و پاکستانی فه "پهیمانا بهغدایی" هات نیمزه کرن. همهريکا ژی وکه چاقدیزی ژی پهیمانی بwoo. پشتی کو عیراق خوه د سالا ۱۹۵۸ ان ده ژفی پهیمانی فه دکشنه، نافهند اوی دچه ئانکارایی و نافی وئ دبه جهنتو.

د ناف پارتی و پارتیا کومونیست ده گهلهک جاران ناکوکیین مهزن ده رکهتبون. لئی د سالا ۱۹۵۷ ان ده ژهف ناکوکی زیدهتر دبن. نیڈی پارتیی ژی خوه نیزی فکرین چهپ کربو و بهشهک کوردیین د سکسیونا کوردستانی ده کهتبون ناف سهفین پارتی.

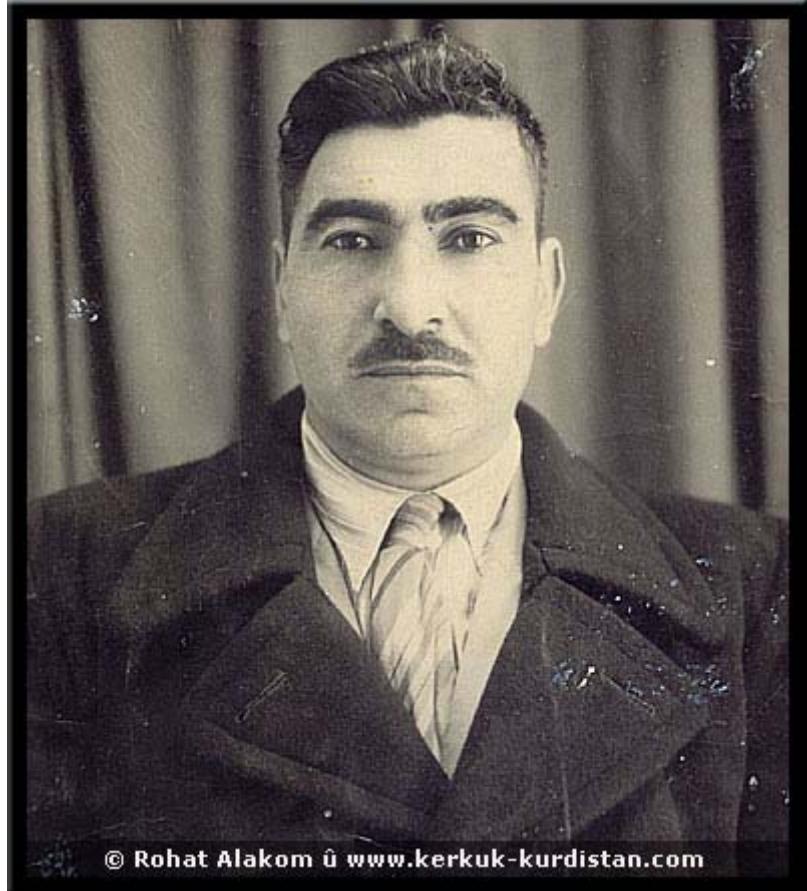
د ۱۴ تیرمهها ۱۹۵۸ ان ده ب سهروکاتیا گنههال ٹابدولکهريم قاسم جونتايهکه لهشكهري هات سهه حوكم. جوونتايان مهليک فهیسهه و سهروکوهزر نوری سايد دا کوشتن. وان ب ژی ئاوايی وهلات ژ مهليكتیي ژی رزگار کربوون و کومارا نوو دامهه زراندبوون. گنههال قاسم د هوکومهتا نوو ده جى دابوو پارتیین دن ژی. ههه وها بابا عهليي کوري بېرزمجى ژی ژ کوردان نهقاندبوو و کربو و هزيرى کاروبهارین ئاثاكرنى. وى ههه وها ژ بۇ کوچی خوه عهوله بکه "کۆنسەيا نەتهوهىي" ژی ئافا کربوو. د ژئى کۆنسەيى ده ئالهوييک و کوردهک ژی ههبوون.

هوکومهتا نوو گرتیین کورد کو د ناف وان ده شیخ ئەحمد بارزانى و شايرى ئەزن گۆران ژی ههبوون، سهربهست بەردەن. هەرچى هوکومهتا نوو ئۆتونمۇيا کوردان ب تەقايىي قەبۈل نەكرا ژی، نە دخوهست کوردان د رهوشەكە وها ده بکه دىمنە خوه ول ھېقىيا کوچ ب وان ره پىوهندىيەكە خوهش دەيىنە.

ل گۆرا قانوونىن کو ژ نوو ۋە ھاتبوون ئامادەكىن عیراق بەشهك ژ نشتمانى عەرەبان بwoo لئی کورد و عەرەب ب هەر ئاوايىي مينا ھەف خوهدى پار بون. دئ ماھىن وان يې نەتهوهىي ل گۆرا چارچوڭىي نەتهوهىي يا عیراقى بھاتنا دايىن. هەر وها تو فەرق د نافا نەتهوه، زمان، ئۆل و باوهريان ده ژی تونەبوون.

ئىبراھيم ئەحمدەل سەر ناشى پارتىيى نامەيەكى ژ بەغدایي رە دشىنە و ژ بۇ کو هوکومەتى پرسا کوردان خستىيە بەرnamەيا خوه، پشتگریا وئ دكە و پىرۇزباھىيىن خوه پېشکىش دكە.

دەما زاگۇنین بنگەھىن هاتن ئىلانكىن، ل سەر نافى پارتىيى ئىبراھيم ئەحمدە ئاخافتنهك كر ول سەر ئان گوھەرتنان رازىبۈونا خوه و يا گەلىن كورد پېشکىش كر. گنههال قاسم ژی د ئاخافتنهكى ده ديار كر كوچ هوکومەتى باڭى بارزانى كريي دا كوچەگەره "وەلاتخوه".

«ئەف وىنە سالا ١٩٥٢ ل سۆقیهتا بەرئ ھاتیه گرتن.

بارزانى ل يەكىتىيا سۆقیهتى

پاشتى كۆ بارزانى و هەقالىن خوه ب مەشهكە دوور و درىز كۆ ٥٢ رۆزان داشۇ دەرباسى سۆقیهتى بوبۇون، ل ناھىچىانا ئازاربایجانى ھاتبۇون بجىكىن. بارزانى و هەقالىن خوه ل ورژەھەف تىن فەقەتىندن. ئەو د كامپىن لەشكەرى دە، د رەوشىن خەراب دە دەست ب ژيانەكە نوو دکن. پاشتى دەمەكى هوکۈومەتا ھەرىيەمى بارزانى دشىنە باکووپىن.

بارزانى و هەقالىن خوه ژەھەف ھاتبۇون قەقەتىند و نە دەشتىن كۆ ئەو ھەف ببىين. ھەر وە رەوشَا پەنابەرین كورد رۆژ ب رۆژ خەرابىتر دبۇو. ل سەر شىكايەتا بارزانى چەند جاران رى دان كۆ ئەو ھەف ببىين.

خوييا بۇ كۆ بەرسىيارىن پارتىيا كۆمونىيىت يا ئازاربایجانى كىنا خوه يا دەما مەھابادى ژ بىر نەكربۇون. بەرسىيارىن كورد د دەما ئازادىيا مەھابادى دە نە خوھستبۇون كۆ كۆمار تىكەفە بن حۆكمى ئازاربایجانى و نە رى فەرسەند كەتبۇو دەستى باگرۆف و بەرسىيارىن پارتىيا كۆمونىيىت. باگرۆف بەرييا رى كشاندبوو ھېللا خوه و ھەردويان ل گۇرا دلى خوه ئاگاھدارى ددان ستالىن و كۆمىيەتىيا مەركەزى.

بارزانى و هەقالىن خوه د دەما ستالىن دە ژ بەر قان سەدەمان گەلەك ئىش و دەرد كشاندىن. جار ب جار بارزانى و پەنابەرین كورد دھاتن نەفيكىن. نەفيكىنەكە د ناڭ نەفيى دە... پەنابەرین كورد بېرى جاران بىچى دمان. ھەر وە د ناڭ كامپىن كار دە يان رى د ناڭ كامپىن لەشكەرى دە كار دکن. لى

يا ههري خهرباب زههقهه تاندنا وان بوبو. ئەف زههقهه تاندنا و بىن و ئانين تا كۆستالىن ساخ بوبو رى دۆم كر. هەر تم زەھەف دوور و د بن چاڭان ده بوبون. د كامپىن خهرباب ده نېش تىير و نېش بىرچى دىزيان و هەر زەھەن مەهان ئان رى سالان جارەكى دهاتن نەفيكىن.

بارزانى زەقى رەوشى نە رازى بوبو و پىر ئاجز دبوبو. وى زەپەرسىيارىن هوکومەتا هەرىيىمى دەستور خوهەت كۆ هەرە جەم بەپەرسىيارىن پارتىي و هوکومەتا سۆقىيەتى دا كۆ پەرسا نەتەھەيى كورد بىنە زمان. دئى وى بەقى ئاوايى رەوشى پەنابەرەن كورد زى بانىنا زمان و گلى و گازنجىن خوه پىشىش بىكرا. لى ئەف داخوازا وى نەھات قەبۇولكىن.

هوکومەتى د تەباخا ١٩٤٨ ان ده پەنابەرەن كورد شىاندىن ۋەزىيەتكىستانى. بارزانى ل تاشكەنتى هات بجىھەكىن و ب ئالىكاريما مامۆسەتەيەكى رووس خوه فيرى زمانى رووسى كر. تەقى كۆ بارزانى نە ل ئازاربەيجانى بوبو رى، باگرۇف هى زى دىزىتىا وى دىكىر د دەرەھەقا وى ده راپۇرەن خەرباب دشاند ناھەندا پارتىي. وى هەر وە ماھىقەكى خوه شىاند جەم سەرۆكۆمارى ۋەزىيەتكىستانى يۈسۈفۈف و ئەھەر زى مىيىنا خوه كەر دەمنى بارزانى.

بەقى ئاوايى باگرۇف، يۈسۈفۈف، لارەنتى و سەرۆكى پاراستنى يىت دەما ستالىن بەريا ل دىرى بارزانى جەپەھەيەكە دېبەرىي ئاڭا كربۇون. بارزانى زى ۋەزىيەتكى. وى زەھەن رۆژان جارەكى نامەيىن كۆ رەوشى پەنابەرەن كورد دىيار دىكىن زەھەنلىقى رە دشاند. لى مخابن ئەف نامە ب گشتى ل جەم بەريا دمان و نە دەگىھىشتن جەھى خوه.

د ئادارا ١٩٤٩ ان ده ديسا جىھى بارزانى هات گوھارتىن. قى جارى ئەھەن دەمان بەلەن گرافەكە كۆ د ناڭ گۇلا ئارالى دە داما. پىشىرە گاف ب گاف ئىيىن دن زى بىن ئارالى، لى ئەھەن سى گرافىيەن جەھى بەلەن كىن. يىيىن مايىين زى ل جەھىي دن بەلەن كىرپۇن. پىوهندىيەن وان زەھەف قوت بوبون و هايدا وان زەھەف نە تونەبوبو. داخوازىيەن ھەۋەتىنى زى ب تو شەكلى نە دهاتن قەبۇولكىن. بارزانى رۆزەكى د سالا ١٩٥٠ ان ده ب ژنەكە جىران كۆ دئى بچوپۇيا مۆسکۆۋايى رە دەھەقە پىوهندىيەن دا كۆ نامەمەيا وى ل ورى باقىزە قوتىيا پۆستەيى. زەقى وى ئىشلەكەكى خوه فرۇتبوو و ھەنەك پەرە دابوبۇ زىنگى. ب ئالىكاريما ژىڭى نامە دەگىزە كەھەنلىقى.

ل سەر داخوازا ستالىن د سەرۆكەتىيا فنکرادرۇف دە ھەيەتەك دچە تاشكەنتى و بارزانى زى تىين ور. ئەف ھەيەت زى داخوازا بارزانى قەبۇول ناكە، ئانگۇ دەستور نادە كۆ ئەھەر كەھەنلىقى.

د دەستپىيەكى ١٩٥٣ ان ده ل سەر داخوازا بارزانى پەنابەرەن كورد تەھەن ل مەيدانا هوکومەتى دروونن و دەست ب بۆيکوتا خوه دىكىن. شەرتى وان ئەھەن بوبو كۆ د سەرۆكەتىيا بارزانى دە ھەيەتەك بچە كەھەنلىقى و پەرسا كوردى ز سەرۆكىيەن دەھولەتى رە بىنە زمېن. ئەھەن ئىيىزى ٧٢ ساعەتان ل ور روونشتن و داخوازىيەن خوه زەپەرسىيارىن ھەرىيەمى كىن. ل ھەمبەر زەتىيەن سەرۆكى ھەيەتەك بىنەست چارەسەر ببوبۇيا و بارزانى ئامادە بوبو ھەر خەنەر ھەمبىيەز بىكرا.

ئانجاخ پېشى قى رى دان كۆ دو كەس ل سەر ناشى كوردان ھەرن مۆسکۆۋايى. تەقى كۆ رى نەدابۇون بارزانى كۆ دو ناڭ ۋان دو كەسان دە بە زى، وى قىيما خوه ب قى پىشىنارى ئائىبوبو.

تەقى قىز حەمەتا كۆ ستالىن ساخ بۇو، خەرجرا پەنابەرەيىن كورد و هوکومەتا
ھەرىيىمى دۆم كر. چاخى ستالىن مە و خرۇشۇف كەت دەوسا وى، رەوش بەمەر
ئاوايى گوھرى. سەرۆكى KGB ئى بەريا هات كوشتن و گەلەك ژەشالىھەندىن
وى ژى هاتن جەزاڭىن. پېشى كۆ رەوش ھەبەكى سەقك بۇو، بارزانى چوو
مۆسکۆۋايى دا كۆ خرۇشۇف و سەرۆكىن سۆقىيەتى زىيارەت بەكە و دۆزا
ئالىكارىي بەكە. لى ئەو ژى نە هيپان بۇو، بارزانى ل بەر كەھەملەنلىنى سى رۆز
و سى شەقان دكەفە گەرە ئەنچەننى دەرىدەن دەرىدەن دەرىدەن دەرىدەن
خرۇشۇف و رەوشى ب گەشتى ژى رە دىيار دكە. خرۇشۇف و ھەفالىن خوه ب
ھەقىزه بارزانى گوھدارى دكەن. بارزانى ھەر وە ناشتىن كۆ باگرۇف و بەريا
ئانىبۇون سەرى وان تىنە زمان و وە دېبىزە:

"ھۇون ژەھىلەكى قە ئالىكارىيا گەلەن بىنەست دكەن و ژەھىلەكى قە ژى بەريا
و مەرقىيەن مينا وى ل دىرى ئان كەيىاران خەبات دكەن." بارزانى ل گۈتنىن خوه
وھا دۆم دكە: "ئەز خوه نە سەرەكەفتى دەھەسبىيەن. ژ بەر كۆ ئەز نە پەرسا
نەتەوەيى كورد ب ھەيەتا ھەرى بلند يا رۆزھلاتى رە، ئانگۇ ب ھەيەتا
كەھەملەنلىنى رە داخىم. ژ خوه ئەز ژ بۇ رەوشى نەتەوەيى كورد كۆ ژ تەرەف
داگرەكان قە و چارالى ھاتىيە پەرچەكەن بىن زمان، ھاتىمە قىر. ۋى
نەتەوەيى باوھەرە خوه دايىھەن. ھۇون دەولەتكە مەزنەن و دېبىزەن كۆ ئۇون
ئالىكارىيا گەلەن بىنەست دكەن. ئەز ژ بۇ قىز ل قرم. ئەز ژ بۇ كۆ دۆزا گەلەن
كورد ياخىن ب سەر بەكە ئالىكارىيا و دخوازىم."

كەھەملەنلىنى ژى ٧٤ نامەيىن كۆ بارزانى ژەھىلەكى سۆقىيەتى رە شاندبوو ب
دەست خىستبۇون. لى يەك ژ ئان نامەيان ژى نە گەيشىتىبۇو جەن خوه.
بارزانى ژەھىلەكى سۆقىيەتى دەھەسبىيەن مەرقىيەن كوردىن داخواز كر.
خرۇشۇف ژى سۆز و بەختى كۆ دئى كورد ب خوه ل سەر چارەنۇوسا خوه برىيار
بەن، دا بارزانى.

پېشى قىز ھەقىيەتىنى رەوشى كەنابەرەيىن كورد باش دبە. گەلەك خۇرتىن كورد
(ئىزى ۲۰۰ کەسان) ل ئۇنىشەرسىتەيىن مۆسکۆۋايى دەست ب خوەندىنى دكەن.
ھەر وھا خانىيەك و ئۆتۈمۆبىلەك دان بارزانى و وى ژى دەست ب خوەندىنا
زمان، سىياسەتى و ئابۇرىيەتى كر. بارزانى ھەر وھا بەشدارى كورسەتكە
لەشكەرىيە ژى دبە. ئەف كورس ژ گەنەرالىن رووس و يىن دەولەتتىن
سۆسىيالىيەت رە دەھات ئامادەكەن.

بارزانى ل ور رۇناكىبىرىن كورد ئىن مينا قاناتى كوردى و عەرەبى شەمۆ دىت
و د سالا ١٩٥٦ ان دە چوو ئىرېقانى و ل ور كوردىن دن زىيارەت كر. بارزانى
پشتگ리ا داخوازا كوردىن سۆقىيەتىستانى يى ئۇنىزۇبىي كر. هوکومەتا
سۆقىيەتان ئەف داخوازى قەبۇول نەكەر لى ژ بۇ پېشىكتەن چاندا كوردى
بىريارىن نۇو وەرگرت و ب قى ئاوايى ھەشانىن كوردى، رادىيە و پېرتووكىن
كوردى ب سەر بەستى و ب ئالىكارىيا دەولەتى دەست ب وەشانىن خوه كەن.

دەما بارزانى و ھەفالىن خوه ل سۆقىيەتىستانى دمان، ب سەرۆكەتىيا جەلال
تالابانى ھەيەتكە ل سەر ناڭى كوردىن باشۇور بەشدارى كۆنگەرەيَا
نافىئەتەوەيى يى شاگىرت و جوانان بوبۇو. چاخى بارزانى و تالابانى ھەف
دىتىن، تالابانى ژى رە رەوشى كوردىستانى و كوردان ئانى زمان و ل
پېشىيەيارىن بارزانى گوھدارى كەن.

بارزانى ل سۆقىيەتى ئالا نە دىسەكىنى. وى نە ب تەنچى ب كوردىن
سۆقىيەتىستانى رە دانوستاندن دكە. وى ھەر وھا ب گەلەك ھەيەتتىن
نافىئەتەوەيى رە ژى پېۋەندى داتانى و پەرسا كوردان دانى زمان. ژ بلى وان

ههیهتان وی ب بهرپرسیارین کرهملینی و پارتیی ره ژی پیوهندیان خورت دانیبوو.

بارزانی چهدگهره کوردستانی

د ۱۴ تهباخا ۱۹۵۸ ان ده گهنهال ئابدولکهرم قاسم دهست داتینه سهر حوكم و مهليکى عيراقى ژ سهر تهخت تينه خوارى. ئىدى رئ ژ بارزانى و پهناپهريين كورد ره شهبووبو كۆ فەگەرن سهر ئاغا باش و كالان. همر وها هوکومهتا نوو ژى دهستور دابوو كۆ بارزانى چەگەره وهلاتى خوه. هنهك پهناپهريين كورد ل سۆشىھتى مان، لى بىن دن ب كىلخوهشى و ب دهف و زرنە چەگەريان كوردستانى. بارزانى و هەفالىن خوه د سهر رۇمانيا، بولگاريستان و چەكۆسلۇۋاتاكييى ره چوون مسرى و ل ورى ژى جەمال ئابدولناسر زيارەت كرن.

چاخى بارزانى د آئى چريا پاشين ده ل بهغادىيىن ژ بالافرى پەيا دې، مينا قەھەمانەكى نەتهوهىيى تى همبىزكىن. ب سەدەھەزاران كورد ل مەيدانى ل بهندا وي بون. هر وها گهنهال ئەشكەره كار دكىر و دكاربوبو چارالى خەباتى بارزانى و قاسم نه ب ۋى تەنى بما و دئ ھەردو سەرۋەكان ل سەر پرسگەرىكى كورد و يا عيراقى جار ب جار بھاتنا جەم ھەف و ژ بۇ چارەسەركنى گوفتووگۇ بكرانا.

ب چەگەرا بارزانى ره پارتىي ديسا خورت بوبىوو و دهست ب خەباتەكە نووزەن كربوو. پارتى ئىدى ئەشكەره كار دكىر و دكاربوبو چارالى خەباتى بکرا. رەوشانوو ھەم ل كوردستانى و ھەم ژى ل عيراقى ئازادى و رەحەتىيەكە بەرچاڭ ئانىبوبو ھۆلى. لى دئ ئەف ژى زىدە دۆم نەكرا. پرسگەرىكىن جفاكى و نەتهوهىيى رئ نه ددا كۆ ئەف ئازادى و رەحەتى زىدە دۆم بکە.

يەك ژ وان پرسگەرىكىن سەرەكە ئەبوبو كۆ مسر و عيراقى دخواستن ب ھەف ره كۆمارەكە عەرەب دامەزريين و خودىيگەراشى خوه خورتتىر بکن. لى د رەوشەكە وسا ده كوردستان مينا پەرچەيەكى ۋى كۆمارى دهات ھەسباندن. ئەف رەوش بىشك نه ل گۇرا فکرى بارزانى و كوردىن دن بوبو.

د ناف لەشكەرى عەرەب ده ژى پرسگەرىكىن بنگەھىن ھەبوبون. گەلهك ژ گەنەرالان نه دخوهست كۆ يەكتىيەكە وها پىك بى. هر وها د پرسا كوردى ده ژى ناكۆكى ھەبوبون. گەلهك ژ ناف سەرۋەكىن لەشكەران نىۋەپەرەست بوبون و پرسا كوردى ژ بۇ چاخى كۆ كورد ب ھېز بوبون قەبۈول دكىن. وان ب فى ئاوايى دخوهست خوه ب ھېز بکن و ديسا ئىريش بىن سەر كوردان.

دهولەتى ب ۋى نېھتى پېشى خەباتا رېخستان ئازاد كر لى پىشترە وان ب خاسسووكى دا پېشىپەرى ھەقۇو. هوکومهتى ديسا سۆز و بەختى خوه ژ بېر كربوو. وئى دور ب دور رېخستان ژ نۇرتى دا ئالى و پىشترە ژى كۇشار و رۆزئامەيىن كوردى قەدەخە كر. بىشك قاسم ژ ناكۆكىيىن ناف رېخستان ژى ئىستىفادە دكىر. لى ئەبوبو وئى ژى نەما و خوهست د ناف عەشيرىن كوردان و بارزانى ده ژى ناكۆكى دەرخە. و د شى ئاوايى ده ژى باش ب سەر دكەت.

بارزانى ب ۋى رەوشى گەلهك دېشىا. چاخى ل مۆسکۇۋاتىي بەشدارى پېرۇزكىرنا شۇرەشا ئۆكتۈرى بوبو، گلى و گازنۇن خوه ژ بهرپرسىيارىن هوکومهتا سۆشىھتى ره پېشىش كىن. لى وان ب تەنى بارزانى گۇھدار كرن و پىشترە ژى بىدەنگ مان.

پشتى كۆ قاسىم موخالەفەتا دن بەلاف دكە، دۆر تى سەر كوردان و ب تايىبەتى زى بارزانى. ز بەر ناكۆكىيەن رەفۇرمَا ئاخىن گەلەك سەرۆكەشىرىيەن كورد چەك هلگرتىبۇون و ئىريش دېرن سەر ھىزىيەن لەشكەرى. ز خوھ قاسىم زى ئەش رەوش ب زانەبۇون حازر كربوو. پشتى كۆ دىيت د ناڭ كوردان د ناكۆكىيەن گرىنگ ھەنە، د ئىلۇنا ۱۹۶۱ ئان د ئىريش بىر سەر كوردىستانى. پىشى ب بالافران كوردىستانى دا بۆمبەكىن و پشتەر زى دو تومەن لەشكەر شىياندن وەلىت.

بارزانى و پارتىيە فىيەم كربۇون كۆ ئەنەن ب قى شەكلى كوردان بپارىزنى. پىويىست بۇ كۆ ئەنە دەست ب بەرخودانى بکن. ل سەر قى بريار ھات گىتن و بارزانى تەھى ٤٠٠ پىشىمەرگەيىن خوھ دەركەت سەرئى چىايى مەتىيان و ھەرىما بەروارى. شەرى چەكدارى پىر لاواز دەست پى كى، لى د ناڭا دەمەكە كەن دە چارالى بەلاف بۇو. پىشىمەرگەيان رۆز ب رۆز ئاخ ژ دەستى دېمن رىزگار دكىن و ئىريشىن دېمن زى ب ھۆستەتى دشكاندىن. د شەر دە ب ھەزاران لەشكەرىيەن عەرەب ھاتن كوشتن.

ز ھىلەكى قە سەرھەدانا كوردان و ز ھىلەكى قە زى ناكۆكىيەن ناڭ رىختىن و ھىزىيەن عمرەبان، هوکۈممەتا قاسىم رۆز ب رۆز قەلس دكە. ھەر وەن موخالەفەتا عەرەبان زى ز بۇ ئارمانجا خوھ، شۇرەشا كورد پى گرىنگ دېھزادن. ز بۇ كۆ ب سەركەقىن و قاسىم ز سەر حۆكم داخىين، پشتگىريا كوردان و رەبىرەن وان پىويىست دىيتىن. ز لەورە زى جار ب جار خۇھەستن كۆ ب سەرۆكاتىيا شۇرەشى رە تىكەقىن پىيەندىي و ھەۋكارى بکن. كورد زى ب شەرتى بەدەستخستنا ئۆتۈنۈميا كوردان و هاتنا دەمۆكراسيي ل عىراقتى ز بۇ خەباتەكە وە ئامادە بۇون. نۇونەرەن كورد و بەرپىسيارىيەن كۆالىسييۇنى چەند جاران ھەف دىيتىن و بريار گىتن دا كۆ هوکۈممەتا قاسىم ز سەر حۆكم ھلوھەشىن.

كۆالىسييۇنى د دەستپىكا سباتا ۱۹۶۳ان دە دەست ب خەباتا خوھ كر. ز ھىلەكى قە گەرەف و بۆيکۆت و ز ھىلەكى قە زى سەرلەشكەرىيەن موخالىف ئىريش بىن سەر قاسىم و هوکۈممەتا وى. بەعسىان د دەمەكە كەن دە حۆكم خستن دەستتىن خوھ و گەنھەرال قاسىم كوشتن. "سەرۆكاتىيا كۆنسەيا نەتەھەبىي يا شۇرەشگەر" ئانگۇ كۆالىسييۇنى ئابدولسەلام عارف وەكە سەرۆككۆمار و حەسەن ئال ساڭر زى وەكە سەرۆكەمۈزىر ھلبىزارتىن.

كۆالىسييۇن ز بەعسى و ناسىريستان پىلەك دهات. كۆالىسييۇنى وەزىرەن هوکۈممەتى د ناڭ ھەف دە پارى شەكىن و دو ھەب زى دان كوردان. ل گۇرى وان پرسا كوردى زى ب قى ئاوايىي حەل بوبۇو. تەقى كۆ كورد ب شەرتى كۆ ئۆتۈنۈمەي ب دەست بخن پشتگىريا وان كربۇون زى، قەت بەحسا وان نەدبۇو.

كورد نكاربۇون دەف ز ئۆتۈنۈميا خوھ بەردىن. ز بەر كۆ نەن گارانتىيا تو تىشەكى تونە بۇو و چاخى نە ل گۇرا حەسابى هوکۈممەتى بوبۇيا، دىسا دكاربۇو ئىريشى ببە سەر كوردان. ز لەورە زى بارزانى د سەرۆكىيا جەلال تالابانى دە چەند نۇونەرەن كورد شاند بەغدايىن دا كۆ ل سەر پرسا كورد بگىزىن بريارەكى. پشتى چەند جار چووبىين و هاتن، نيقاش و دلهشتىن و د داوابىي دە زى چووبىينا جەمال ئابدولناسر و ب "ئەرىكىنە" وى، هوکۈممەتى ئۆتۈنۈميا قىسىي يا كوردان قەبۇول كر.

كورد ھەر تم ز بۇ ئاشتىي ئامادە بۇون و د قى ئاوايىي دە جار ب جار گاف ئائىتىبۇون. قى ئارى ئى خوھ حازر دكىن دا كۆ دەف ز چەكەن بەردىن. لى تا نەن زى تو گارانتىيەك تونە بوبۇ. پىويىست بوبۇ كۆ كوردىستان ئازاد ببە و كورد د ناڭ ئاغا خوھ دە بىن خوھدى ئەرك و دەستھلاتدار.

لئى پشتى كۆكاليسيونى دهست دانى سەر حۆكم، فەرمانا كۆمۇنىستان دەرخست. مىلىيىن ھوکومەتى دەممە كەن دە ب ھەزاران كۆمۇنىست و كەسىن چەپ كوشتن. ھنگى گەلهەك كۆمۇنىست و ب تايىەتى زى ئەندامىن PKI يى، كۆ حەتا نەا شۆرهشا كورد ب خايىتى و ئازاتتىا ئەمپەريالىزمى سووجدار دىكىن، ئىدى خوه ئاقىتىبۇون بەختى كوردان و هاتبۇون كوردىستانى.

بېشىك بارزانى و پارتىيە ئەف ئانىن بىرا وان، لى وان نكاربۇو قان مەرقان ب پاش ۋە بشىن كوشتنى. پشتى كۆ PKI د كوردىستانى دە ب جى بۇو، ئىدى خوه بەشكىز شۆرهشا كورد دەھەسباند و ئەو "پېشەرۇو" دېھەزاند. ئەندام و ئالىگەرىن كۆز بەر دەستى بەعسى رىزگار بوبۇون، ل كوردىستانى ب جى بۇون و بۇون خودىيەن كامپىيەن خوه.

ھوکومەتا يەكىتىيا سۆقىيەتى حەتا داوى پشتگەريا قاسىم كربۇو. لئى پشتى كۆھوکومەتا نۇو دەست ب كوشتنا كۆمۇنىستان كربۇو و گەلهەك ز وان زى خوه ئاقىتىبۇو تۆر و بەختى كوردان، ھوکومەتى نىسانا ۱۹۶۳ دە سىاسەتا قاسىم يال لەمبەر كوردان د رۆژنامەيە پراڤادايى دە رەخنە كر. نقىسا كۆ د رۆژنامەيى دە دەركەتبۇو پشتگەريا مافىيەن كوردان زى دىكى. بەپرسىيارىن سۆقىيەتى ب قى زى نەمان و د مەدیا يى دە جار ب جار ھوکومەتا عىراقى رەخنە كرن و پشتگەريا شۆرهشا كورد كرن.

ھەر وەا د قى دەمى دە يەكىتىيا دەولەتتىن ئەمەرىيەتى ئى نىزىكايى ل پرسا كوردى دىكى. ب قى ئارمانجى نامەيەكى ز بارزانى رە دشىن و زى داخوازا پىيەندىيان دىكىن. ئەو د نامەيى دە پشتگەريا خوه يا كوردىستانەكە ئۇتونۇم زى دىيار دىكىن.

پلانىن يەكىتىيا كۆمارا عەرەب زى كۆز دەولەتتىن مسر، عىراق و سوورىيەيى قەپىك دەھات، د ۱۷ ئى نىسانا ۱۹۶۳ دە ب داوى هات. ھوکومەتا عىراقى دخواست پرسا كوردى ب يەكىتىيا كۆمارا عەرەب شە گىرىدە. لئى بارزانى و كوردىن دن قى قەبۇول نەدەكىن. دى ئەف "كۆمار" ئان زى فەدەراسىيون ب تەننە مەھەكى دۆم بىرا و نەكەتا زىيانى.

ھوکومەتا عىراقى د گۈلانى دە پېرانيا لەشكەرىن خوه شاند كوردىستانى. لى بارزانى هى زى دخوهست پرسا كوردى ب رىيا ئاشتىي حەل بىكە. ز بۇ وى زى بارزانى دۆز ز سەرۆكۆزىزير ھاسان ئال ساڭرى كر كۆل گۆرى شەرتىن پېقازۇيا ئاشتىي گاف باقىزە و پرسا كوردى ب قى رىي چارەسەر بىكە. بارزانى زى بلى قى بala ئال ساڭرى كشاند سەر لەشكەرى عەرەب كۆ كوردىستان سەرانسەر داگەر كربۇو.

بەرسىقا ئال ساڭرى بۇو ھەپسەرنا نۇونەرەن كورد كۆز بۇ ھەقدىتنان ل بەغدايى بۇون. د دەستپىكىا ھەزىرانى دە زى ل سولەيمانىيەيى نىزى ۳۰۰ كورد ھاتن گرتن و وەنداكىن. ھوکومەتا مردار ب قى زى نەما. وى ز بۇ كوشتن ئان زى گرتنا بارزانى ۱۰۰۰۰ دينار زى پېشىش كربۇو.

ھوکومەتى د قى شەرى دە ز سى ھىللان قە ئىرىش بىرپۇو سەر كوردىستانى: ئامەدېي، رەواندووز بارزان و كۆي سانجاق. ھەر وەا نىزى ۵۰۰۰ لەشكەرى سوورىيەيى زى بەشدارى قى ئىرىشى بوبۇون. نىزى ۲۰۰ گوند سەرانسەر ھاتن شەوتاندن و وېرانكىن. ب ھەزاران زىن و زارۇك ھاتن قەتلەرن. جونتايىا عارف و ئال ساڭرى برىيار دابۇو كۆقى جارى دۆزا كوردى ز بىنى ز ئۇرتى راكە و ز لەورا زى كوردىستانى سەرانسەر وېران دىكى. لى تەكۆشەرىن كورد د سەرۆكەتىيا بارزانى دە، ب شەرى گەرلايى لەشكەرى عەرەب جار ب جار

شکاندن و د دیروکا کوردان ده لەھەنگیین بیھەمپا پیک ۋانىن.

ھوکومەتا عىراقى دىيسا ب سۆقىيەتى رە پىوهندى دانى و وان كشاند ئالىيە خۇھ دا كۆ دەف ژ رەخنەبىيەن خوه بەرده و پشتگريما كوردان نەكە. ل سەر داخوازا سۆقىيەتى، مۆخۇلىستانا كۆ دەمەك بەرى د يەكىتىا نەتەوەيان دە دۆزا كوردى ئانىبۇو زمان، قى پېشىنارا خوه ب شۇوندە كشاندبوو. دى بارزانى ل سەر قى رەوشى وها بىگۇتا:

"ئەم نە د وى باوهريي دە نە كۆ ئەم دە مافىن گەلە خوه ب پىوهندىيەن د ناھ لۆردا دە وەرگەن. ئەم دە قى سەركەفتى ب تەكۈشىنا خوه يا پېرۇز و چەكىن خوه ب دەست بخن."

ب راستى زى پېشىمەرگەيان تەكۈشىنەكە ويسا بىھەمپا دابۇون كۆ جاشكان دەف ژ چەكان بەردا بۇون و لەشكەرى دېمىن زى خوه ب شۇوندە فەكشاندبوو. د چريا پېشىن دە گەلە كورد ئاغا رىزگاركى ب گشتى ژ دەستى دېمىن دەرخستبوو.

ئاشتىيا ۱۹۶۴ ان و دوبەندىيا كوردان

شەرى ئازادىيە ھوکومەت زى بەردا بۇو پېشىبەرى ھەف. د چەلەيى پېشىن دە عارف د ھوکومەتى دە گوھەرتىن مەزن چىكىر و بەعسى ژ كار و بارىن ھوکومەتى ب دور خست و ب قى ئاوايى حۆكم ب تەقايى خست بن كۇنترۇلا خوه. د ھوکومەتا نۇو د جى دابۇو كوردەكى نەخشەبەندى زى.

عارف ب گۆتن ئاشتى دخواست و "ئەم دخوازن قى وهلاتى ب برايىن خوه بى كورد رە پار قەكىن "دگۆت. ل سەر داخوازا ئەمەرىكايى، جەمال ئابىدولناسىر و بەن بەللا ئىنسىياتىف گرتن و د ۱۰ ئى سپاتا ۱۹۶۴ ان دە شهر راوهستىيا. ئىدى عارف شهر دابۇو راوهستاندن. بىشىك ئەف ژ بۇ كوردان زى باش بۇو.

ل گۆرى شەرتىن لەھەقاتنى دە د ناڭا چارچوچەيا يەكىتىيا عىراقى دە چارھەسەركرنا مافى نەتەوهىي يا كوردان ب زاگۇزىن بىنگەھىن بھاتا گارانتىكىن. دە ب ئەفووپەكە گشتى كوردىن گرتى سەربەست ببۇونا و دە مالىيەن وان ب پاش قە بھاتنا دايىن. دى "ۋەزارەتا كارىن باكۇر" ببۇونا سىقىل و ز نۇو قە بھاتنا سازكىن. دى كارمەندىن كورد شەگەريانان سەر كارىن خوه و ئامبارگۇپىا ئابۇرى ژ سەر كوردستانى رابوويا. دى هەر وە كۆمىسيونەك ژ بۇ زەرار و زيانا كوردستانى ساز ببۇويا و تازمەناتا وى بدا كوردان.

بارزانى وەكە پەرسەننەكىن ئەف پەيمان قەبۇول كر و ژ بۇ شهر راوهستاندىن بىيار دا. وى ل سەر قى ژ مەدىيائى رە وەها دگۆت:

"ئەم فەرسەندەكىن دەن ھوکومەتى دا كۆ سۆزى خوه ب جى بىنە و مافىن مە يىن نەتەوهىي تىيىخە ژيانى. گەر ئەو ل سەر سۆزى خوه نەسەكەن، ئەم دە ژ مەجبۇرى بەرسىقى بدن. بادايانىنا شەرى چەكدارى نايى مانەيا كۆ ئەم دەف ژ چەكان بەرددن. ئەم دە ل گۆرما رەوشى و پېكانيينا شەرتىن كوردان بىيار وەرگەن".

تەقى ۋان گۆتنان زى شهر راوهستاندىن لى قى پەيمانى د ناھ پارتىيە دە دوبەندى دەرخست ھۆلى. ئىبراھىم ئەممەد و ھەقالىن خوه قى پەيمانى ژ بۇ كوردان تىير نەدىيتىن و دۆزا ئۆتۈنۈمەكە فەرەھەتر دىرن. ل گۆرى وان رەوشاجۇونتايى يا نەن باش بۇو و ھىزىن لەشكەرى زى پە قەلس ببۇبۇو.

پیویست بمو کوردان ژئی رهوشی ئیستیفاده بکرا و شەرئ خوه دۆم بکرا دا کۆنۇنۇميا خوه ب دەست بخستا.

ژ ئالىي دن قە ز بەر کۆ رهوشما کوردان ژى نە باش بمو، بارزانى ژى نە دخوهست شەر دۆم بکە. پیویست بمو کۆ كورد ژى هەبەكى بىھنا خوه بەردن و پیویست بمو کوردستان و يران بھاتا ئاڭاڭىن. دەپا كۆ گرتىيەن حەپسان بھاتنا بەردان و فەگەرييانا مالىي خوه و گوندىيەن كورد ئاغا خوه بازۇتنا. ل گۇرى بارزانى رهوشما خەراب يا ئابۇرى پشتا کوردان شكاندبوو.

بىشك ئەف ناكۆكى نە ب تەنى ژ رهوشما نەدا دەركەتبۇو ھۆلى. ناكۆكى ج بىزە ژ دەستپېكا كەتنا ئىبراھيم ئەحمدە ياناف پارتىيە دەست پىن كربوو و جار ب جار د رهوشىن وها د خوه نىشان ددا. لى دئ ئەف ناكۆكى ب ۋى ئاوايى ژى نە راوهستىيا و ئەحمدە و ھەقالىي خوه رۆز ب رۆز ژ بارزانى و شۆرەشى ب دور بکەتىن. ئەو و ھەقالىي خوه د كۆنگەرە يان ۶ ئەم دە بەشدارى جقىنى نەبۈن و ل ھەمبەر پارتىيە و مستەفا بارزانى دىزەريا خوه ئەشكەرە كربوون.

ئەف ناكۆكى د دەمەكە كن دە مەزن بمو و د ناخا ھەردو ھېللان دە شەرئ چەكدارى دەست پىكىر. ئىبراھيم ئەحمدە، جەلال تالابانى و ئۆمەر دەبابە سەرۆكەتىيا موخالەفتى دىرن و ھەر سى ژى ئەندامى پەلىتىبورۇيا پارتىيە بۈن. دئ گرووبما وان د شەر دە زىدە ب بەر خوه نەدايا و دەرباسى ئيرانى ببۈپى.

جوونتا ل سەر سۆزى خوه ناسەكتە

دئ ھوكومەت ديسا ل سەر سۆزى خوه نەسەكتىيا. نامەيىن كۆ بارزانى جار ب جار ژ وان رە دشاند نە دگەيىشتن وان ئان ژى بىبەرسىيە دمان. جوونتايى داۋىتى دە پشتى كۆ رهوشما خوه نەك سەرەراست كر و خوه ژ شەر رە ئامادە كر، شەرتى كۆ كورد دەف ژ چەكىي خوه بەردن ئانى بېشىبەرى كوردان. دئ ھەر وها ھېزىن پېشىمەرگەيان ژى بھاتنا بەلاقىن. ل سەر وئى بەرسىقا بارزانى ئەشكەرە بمو: "پېشىمەرگە بەرسىقا ھېشىما مافىن نەتەۋەيىي يىن دىرۆكى نە. ئەو پارىزگەرین پېرۋۇز ئىن مافىن گەللى كوردن. ھەر كى بخوازە بىيى كۆ كورد بىگىن مافىن خوه ھېزىن پېشىمەرگەيان بىتە بەلاقىن، ئەو پرسى بەرەقاجى دىن. ھەر وەكە مىركى كۆ عەرەبەيى ل پېشىما ھەسپان گرى بده."

جوونتايى د دەستپېكا سباتى دە ئۇلتىماتۆمەك ژ بارزانى رە شىاند و خوهست كۆ ئەو و ھەقالىي خوه تەسلىمي ھوكومەتى ببن. جوونتايى شۆقەنىست نە دخوهست ژ بەلاقبۇونا كوردان ئىستيفادە بکە وان د رهوشەكە زۆر دە زەفت بکە. لى كوردىن كۆ دەرباسى ئيرانى بوبۇون و چەندەيەك بەرئ ل دىرى بارزانى و شۆرەشى بۈن، نەدا ديسا دخوهستن بەشدارى شۆرەشى ببن. ل سەر ۋى بارزانى ژ بلى ئى. ئەحمدە و س. ئازىز ئەفووپەكە گىشتى دەرخست و ئەو ژى ديسا گەيىشتن ھېزىن شۆرەشى. ژ بلى ۋى بارزانى عەشيرىن دن ژى گەيىشتاندبوو شۆرەشى. د دەمەكە كن دە ئىزىدىيەن كورد ژى ژ ھېللا خوه ۋە سەرى ھلдан. ۋى جارى ئىدى كورد د بن سەرۆكەتىيا بارزانى دە وەكە نەتەۋەيەكى ھەقگەرتى سەرى ھلدا بۈن.

لە عارف ژى ۋى جارى خوه باش خورت كربوو. ژ ھېلەكى ۋە سۆقىيەتا كۆ جەتا نەا پەرەيى كۆ دئ بدا عىراقى دابۇو راوهستانىن، نەدا دابۇو جوونتايى.

پشتی کۆ مەرقىین بەعسى ژ حۆكم هاتبۇون بىدوركىن، ھوکومەتا سۆقىيەتى ژ رەوشى رازى بۇو. ھەر وە ناسىر، كروسجهف و عارف بەھەقدو رە دابۇو ناسكىن و عارف ژى بەھەر ئاوايى تەمینات دابۇو سۆقىيەتى. ژ بلى شى ھوکومەتا ئەمەريكا يى ژى د روژھلاتا ناقىن دە ئىستىكىار دخوهست و ز سياسەتا عارف رازى بۇو. ب كىيماسى باوھر دکر كۆ دئ بكاربە وئى ژ بن كۆنترۇلا سۆقىيەتى دەربىخە. دئ ھەر وە ناسىر ژى بانگى بارزانى بکرا و داخوازا كۆ تەشى لەشكەرى خوه تەسلىم بېھ بکرا و ب ۋى ئاوايى ل ھەمبەر شۆرەشا كورد روويى خوه يى راستى ئەشكەرە بکرا.

"يان كورستان يان نەمان!"

د نيسانا ۱۹۶۶ان دە عەبدولسەلام عارف و دو وەزيرىن خوه د قەزايەكە ھەلىكۆپتەرى دە من. براين وى ئابدۇرەھمان عارف كەت دەوسا وى. ئابدۇرەھمان ل سەرداخواز و بانگىن بارزانى مينا ئەبسەلام، بەحسا براتىا كورد و عەرەبان دکر. لى خويا بۇو دئ ئەم ژى زىيە دۆم نەكرا. سەرلەشكەرىن جوونتايى ژ بۇ دۆماندىنا شەر زۆر ددان ھوکومەتى و ھوکومەتى ژى جار ب جار بانگى بارزانى دکر دا كۆ تەشى پىشەرگەيىن خوه تەسلىمي ھىزىن دەولەتى بېھ. رىا كوردان يا درىز و ب تادە ھەر بەردەواام بۇو.

د داوايا گولانا ۱۹۶۶ان دە تەكۈشەرىن كورد ھىزىن دېمىن پەريشان كرن. ھوکومەت مەجبۇر ما كۆ دەست بەھەقىيتى بکە. ئەف دەت مانەيى ئاشتىي. دئ ھوکومەتىن ديسا مافىن كوردان قەبۇول بکرا. عارف د چريا پىشىن دە دچە كورستانى، جەم بارزانى. ئەف يەكەمین جار بۇو كۆ سەرۆككۆمارەك دچوو كورستانى. بارزانى ھنگى شىارا خوه يا تارىخي دىار دکر: "يان كورستان ئان نەمان!"

بارزانى ۋى جارى شەرت دانىبۇو بەر جوونتايى كۆ دېن كۆنترۇلا يەكتىيا نەتەوەيان دە مافى كوردان ئى چارەنۇوسىي بىتە دايىن. عارف ئەف ژى قەبۇول كر. لى جوونتايى ۋى جارى ژى ئەف ب جى نەانى.

بەعس تى سەر حۆكم

ل عىراقى شەرى ناخۇھىي يى ل سەر ئىدارەكىندا وەلات يەك ژ وان پرسىگىرىكىن ھەرى گرىنگە. ژ بەر وئى ژى د ناث ھىزىن لەشكەرى و سياسى دە ھەر تم ناكۆكى ھەنە. ھەرچى بەعس ژ بۇ دەمەكە كەن ژ ئىدارەيى هاتبۇو ب دوورخىستن ژى، ژ ھىزى خوه زىيە تىشت وەندان نەكربۇو. د ۱۷ تىرمەھا ۱۹۶۸ ان دە جوونتايىكە نۇو ھات سەر حۆكم. ۋى جارى حەسەن ئال باكى ب پشتگىریا لەشكەرىن موخالىف و ب ئالىكاريا پارتىا بەعسى دەست دانىبۇو سەر حۆكم و ھوکومەتكە كە نۇو ئاشا كربۇو.

مینا جوونتا و ھوکومەتىن دن، ژ بۇ كۆ بەعس بكاربە بىرلەبرىنا حۆكمى خوه عەولە بکە، پىيىستىا وان ب كوردان ھەبۇو. ژ بۇ وئى ژى د ھوکومەتا نۇو دە چار وەزارەت ژ كوردان رە ۋەقەتىندن. ژ قان دو كەس ژ ھىلا بارزانى، يەكى سەرىخوھ و يەك ژى ژ ئالىي ئىبراھىم ئەممەد و گرۇوبا و بۇو.

لى بارزانى ل ھەمبەر ۋى دەركەت و نەھشت كۆ ھەۋالىن وى بەشدارى ھوکومەتكە كۆ ھەۋالبەندىن ئىبراھىم ئەممەد تى دە جى دىگرتن، ببن. بارزانى ژ بەر دو سەدەمان ل ھەمبەر ۋى بىيارى دەركەت. يَا يەكەم ئەم

بو کۆ هوکوومەتی ب زانەبۇون دخوهست كوردان پەرچە بکە و ئەف بکە "د فاجەتق". ياخويەم رى ل گۆرى بارزانى ئىدى ئەف گرووب نە د ناش سەھىن كوردىن ئازادىخواز ده بۇو.

دگهل فی ری دئ پارتیا به عسی د دهستپیکا چله‌یا پاشین یا ۱۹۶۹ان د د
کونگره‌یا هفته‌مین د مافین کوردان قهبوول بکرا ول دهکلاراسیونا خوه یا
هه‌زیرانی خوهی ده‌رکه‌تا. ل گوری فی دهکلاراسیونی دثیا کو کورد و عهرب
ل هه‌مبهه ره‌مپه‌ریالیزمی و سیونیزمی هیزین خوه بدانان سه‌هه‌ف و وهلات
ب هه‌ف ره ساها بکرانا. ته‌قی فی ری تارمانجا جوونتایی تهه بوو کوژ روشا
کوردان نیستیفاده بکه و وان بهری هه‌شدو بده. وان قاشو دخوهست کو پرسا
کوردى حله بکن، لئ نه ب سه‌رۆکاتیا شۆرهشی ره. سه‌رۆکیکن دهوله‌تی ره
دهوسا کو ب بارزانی ره تیکه‌قەن پیوه‌ندیئی، بهری خوه دابوون که‌سین
پیش‌فروو "بین مينا نیبراهم ته‌حمد و هه‌قالیئن وی.

بارزانی نکاربوو ئەف تشتا قەبۇول بکرا. خويما بىوو كۆ شەرەكى نوو خوه نىزى دىكىر. پىشىمەرگە نەها ژ بۆ شەرەكى نوو ئامادە بۇون. وان ئىرېش بىن سەر ھېزىنچىن جۈونتايىي و قەملەدزى و پەنجه و يېنى ژ دەستىن وان رىزگار كىن.

جوونتایا عهرب ژ هیله کی ژه تئریش دبرن سه کوردان و ژ هیله کی ژه ژی
دخوهست نهنه کی گشتی ناشا بکه. لئی ژهف ب سه نهدکهت و بارزانی ژی
ئارمانجا وان فیم کربوو. ل سه ر ژن پارتیین د ۱۵ گولانا ۱۹۶۱ د ژ بؤ
یه کیتیه که کو ما فین کوردان بینه جی و جوونتایی ژ سه حکم داخینه،
دھست ب خهاته کی گر و ژهف ب داخویانیه کی ژی دیار کر.

شۆرەش ھەر دەچوو خورتىر دبوو و ژ ھىلە چەكان قە ژى پەر ب ھىز بوبۇو. جوونتا بىچارە مابۇو. ھەر وەا ل سەر شات ئال ئەرەب ب ئىرانى رە ژى ناكۈكى دەركەتبۇو. ناكۈكىن ناخوهىي و شۆرەشا كوردان دو پرسگىرىكىن دن بۇون.

د ئيلوغا ١٩٦٩ ان ده سۆقیهەتى ب خوه خوهست كۆز چارەسەركرنا قىي پرسى ره بىه ئالىكار. به عس زې برئ قە ئامادە بولۇ، لى يا هەرى گۈرينگ ئۇ بولۇ كۆ بازىانى قايل بىن. ل سەر قىن دى سۆقیهەتى مەرفەكى ب ناشقى عەزىز شەرهەف كۆز سالا ١٩٦٥ ان قە ل نەفييى دىشيا و ب سايى كوردان زە دەستى جوونتايى رىزگار بوبىيۇ، بشاندا جەم بازىانى.

بارزانی ب خوه ژ جوونتایی ب شک ببوو. باوهريا وی ب هوکوومه‌تی نه‌دهات. ل گۆری وی ده‌ما وان د ئۆدەیەکى ده ل سەر چارەسەرکرنا پرسا کوردى نیقاش دکرن، د ئۆدەیەکە دن ده پلاننەن لهشکەرى دهاتن ئامادەکرن. يا راستى قىچى جارى ژى رەوش وسا ببوو. هوکوومه‌تى ژ ھېلەکى قە باڭى ئاشتىي دکر و چارەسەرکرنا پرسا کوردى ل ھەمبەر ئەمپەريالىزمى دانى رۆزەقى، ژ ھېلەکى قە ژى لهشکەرى خوه دشاند کوردستانى.

بەر ب ۱۱ يىن ئاداري فە...

د دهستپیکا ۱۹۷۰ان ده د هوکوومهتا حمهنهن ئال جاکر ده گوههرتنهكه دن چیبوو. قىچارى عەزىز شەريف كرييون وەزيرى ئەدالەتى. وى هەر وەا د ناف هوکوومەتى و پارتىيەتى ده نابېھينىتى زى دكى. جقىن جارنان ل بەغدادى و جارنان زى ل كوردىستانى يېڭى دهاتنى.

د داویئن ده سه‌دام حosomeین، کۆ هنگى جىگرى سەركارى لەشكەرى بى
ھەریمی بۇو، چوو كوردىستانى و سى رۆزان ل جەم بارزانى بۇو مېغان.
ده كلاراسىيۇنا پەيمانى ژتەرهف بارزانى و سەدام شەھات ئىمیزەكىن و د ۱۱
ئادارا ۱۹۷۰ ان ده ژتەرهف ئال ساڭر فە د رادىيۇيى ده هات ئىلانكىن.

ئەپەيمان د دىرۆكا گەلەن كورد دە گافەك ژ يىن ھەرى گىرينگ بۇو. كوردىن
باشۇور ب ۋى پەيمانى دەھىشتەن ئازاديا خوه و ل باكۈرى عىراقى
كوردىستانەكە ئۆتۈنۈم دەھات دامەزراىدىن. دى دەمەكە ئەيان ده ژمارتنەك
ل كوردىستانى چىبۈوپا و ل گۇرا و ئىزى كار و خەباتا كوردىستانى تىكەتنا
دەستىن كوردان. كورد ئىدى د وەلاتى خوه ده ئىدارە دخستن دەستىن خوه.

ب ۋى پەيمانى رە ژ ھەيلەكى قە جونتاين و ژ ھەيلەكى قە ژى پ د كى
ئەفووپەكە گاشتى دەرخستن. ب ۋى ئاوايى پرانتىا كوردان سەربەست بوبۇون.
د داويا ئادارى ده هوکومەتەكە نۇو ئاڭا بوبۇو و د ناف ۋى هوکومەتى ده
پىنج وەزارەتىن كۆ بارزانى ژى ئەو تەسىدىق كريپون، دابۇون كوردان. سامى
ئابدۇراھمان ژى بوبۇو وەزىر ئاروپارىن "باکور".

دئ ل گۇرا پەيمانى سەركىدا ئا كۆنسەيا شۆرەشا كوردى ژى بھاتنا
فەسخىرن. بارزانى پېشى پەيمانى و دامەزراىدىن هوکومەتەن نۇو، ژ بۇ نىيەتا
خوه يا قەنچ بەھ نىشاندان ئەز ئىدى ب تەنى مافىن گەلەن خوه بىن عىراقى
دپارىزىم "گۆتبۇو.

پېشى لەھەفاتنى و ئەفووپا گشتى، پارتىي كۆنگرەيا ھەشتەمین بىك ئانى.
كۆنگرە ب بەشداربۇونەكە بەرفەھ و ئەشكەرە بىك ھات. دگەل دەلەگەيىن
پارتىي ژ رىختىن دن و ژ بەعسى ژى دەلەگە بەشدارى جەقىنى بۇون.
بارزانى جارەكە دن وەكە سەرۆك ھات هلبۈرەتىن و ھەبىب كەرىم ژى بۇو
سەكەتەر. دگەل سامى ئابدۇراھمان، مەممۇد ئۆسمان و ئالى ئابدۇللاھ
مەسعود و ئىدرىيس بارزانى ژى ژ بۇ كۆمىتەيا مەركەزى هاتن هلبۈرەتىن.

سەكەتەرە پارتىي ھەبىب كەرىم د جەقىنا پۆلىتپورۇيى ده ژ بۇ جىگرى
سەرۆككۆمارى عىراقىن ھات هلبۈرەتىن. لى بەرپىرساپارىن بەعسى خوھ دىگەراشى
ژ بەر پىيەندىيەن وى يىن ب ئىرانى رە ژ ۋى وەزىفەيى رە ئەو قەبۇول نەكىن.
دئ ئەپە بىريارا جوونتاين ھى د دەستىپىكا پەيمانى ده ناكۆكى دەرخستا.

لى ناكۆكى نە ئەپە ب تەنى بۇو. جوونتاين بەرى وەختى ژمارتنى شىنىيەن
بازىارى مۇوسىل و كەركۈكى، عەرەب د ۋەرەب د ۋەرەب ب جى كربۇون دا كۆ ئىدارە
نەكەفە دەستىن كوردان. د قانۇونىن بنگەھەين ئى نۇو دە قەت بەحسا
ئۆتۈنۈميا كوردان تونە بۇو. ل گۇرى پەيمانى دئ ئىدارەيا بازىارىن كەركۈك،
خانەقىن، مۇوسىل، سنجار و دىلايىن ژتەرهف ھىزىن كورد و هوکومەتى قە
بھاتنا ئىدارەكىن. لى ئەپە ژى ب جى نەھات. ھەر وەا ل بەغدايىن ل
ھەمبەر نۇونەررەن كورد ئىدرىيس بارزانى و حەميد بەروارى سووپىقەست ژى
ھاتبۇو پلانكىن.

بارزانى د دەستىپىكا ۱۹۷۱ ده ل ھەمبەر سىاسەتا ئاسىمېلاسېيۇنى و
بجىكىنما عەرەبان ل بازىارىن كوردىستانى دەركەت و ئەپە كريا پىوتەستو كىن.
"ئارمانچ ژ قان كرياران بەرى كۆ د چىرا پېشىن ده ژمارتن چىپىن، نفووسا
عەرەبان ل بازىارىن كوردىستانى زىدەكىنە" بارزانى دگۆت.

دئ دەمەكە كن ده ل ھەنەك دەقەران شەررەن پچۇوك دەركەتنا. هوکومەتى
ب مانىا ئان ئىريش و شەررەن پچۇوك د ھاقىنى ده ئىريش بىر سەر كوردان و

دیسا شەر دەست پى كىر. بەردەقكى جوونتايى ئىدى سەدام بۇو و وى دەست ب سياسەتكە نوو كربوو. بەرى كۆ ئىريشى بېھ سەر كوردان ب هوکومەتا سۆقىيەتى رە پىوهندى دانىبۇو و ب سايا پەيمانەكى، رەوشَا جوونتايى ساخلمە كربوو.

لى دى جوونتا ديسا زى ب سەر نەكتا. هىزىن پىشەرگەيان، وەكە كۆ جوونتايى تەخمين دىكىر، نەهاتبوو بەلاڭىرن. داۋىيا ئىلۇنى دە جوونتا د شەر دە كەتبۇو تەنگاسىي. پىّيىست بۇو كۆ تىشەكى جودا بىتە كىن. دۇر فى جارى هاتبوو سەر سەدام. سەدامى كۆ ئىمەھىا خوه ئافيتىبۇو سەر پەيمانا ۱۱ ئادارى، ب قان خەباتىن خوه روتىبە ياخو رۆز ب رۆز بلندتر كربوو.

مەلە مستەفا بارزانى مەرقەكى ئۆلدار بۇو، سەدام ئەف دزانبۇو. وى هەيەتەكە ژ مەلەيان پىكەتلىكى دە قورانىن دىيارى شاند جەم بارزانى. دى هەرھال وى خويينا مسلمانان نە رۈزىدا سەدام دەركى. لى د ناف وان قورانان دە ژ بۇ قەتلەكتە بارزانى بۇمبە هاتبۇون ۋەشارتن و مەلەيان ژى ئەف نازانىبۇو. دى بۇمبە د دەستى مەلەيەكى دە و ب پىشەرگەيەكى فە بتەقىيا و بارزانى جارەكە دن ژ كوشتنى بىلتىا.

جوونتا ل بەندا خەبەرا كوشتنا بارزانى بۇو. لى چاخى پى هسىا كۆ رەوش نە وسايە، دەست ب تەرۆرەكە نوو كر. لى جوونتا ب قى ژى نە دراوهستىا. ئەو هەر تم ل پەمى مەرقىن قەلس بۇو دا كۆ شۆرەشى ژ ھوندر فە تىخە دەستى خوه يان ژى قەلس بکە. يەك ژ وان مەرقىن قەلس ژى تۈبەيدوللاھى كورى بارزانى بۇو. سەدام ب ئاوايەكى ئەو كشاندىبۇو ئالىي خوه. چاخى پارتى و بارزانى پى هسىان، ئەو گىرتىن و خستن حەپسى. لى شەقى كۆ دى بھاتنا كوشتن ئەو رەقىا و چوو جەم بەعسى. ئەو ئىدى "مېقانى" سەدام بۇو و د خىزمەتا وى دە بۇو.

هوکومەتى ب گاۋىن خوه يىن "پىشەرروو" و ب پىوهندىيەن ب سىستەما سۆسيالىست رە دخوهست شۇرەشا كورد ب ھەر ئاوايى بەھتىسىنە. ب قى ئارمانجى و ل سەر داخوازا سۆقىيەتى پارتىيا كۆمۈنىست دەست ب وەشانىن خوه كر. پىشىرە ژى ژ قىن پارتىي دو وزىز خستن ناف هوکومەتى. داوى ژى هوکومەتىن عىراق و سۆقىيەتلى ل ھەف كىن و ب ھەف رە پەيمانا دۈستانى و ھەقكارىيەن ل بەغدايى ئىمەزە كر. پىشى قىن پەيمانى هوکومەتا سۆقىيەتى ب ھەزاران شىئورىمەند، تەكىنۈكرات و لەشكەررەن كۆ ب پەترولا كوردان دهاتن خودىكىرن شاند عىراقى.

بارزانى خەتمەرا مەزن فيم كربوو. حەتا نەا سۆقىيەتى جار جاران پشتگرى دىكى ئان ژى دەنگى خوه ل ھەمبەر قىركىنان دەردەختى. لى نەا ئەف ژى رۇ دەست چووبۇو. بارزانى ب ئىرانى ژى نە زىدە باوهەر بۇو. وى دزانبۇو كۆ دى ئىرانى د رەوشەكە خوهش دە دەف ژ كوردان بەردا و وان ب تەننى بەھىلە. ھە وە ئەمەريكا ژى داخوازا وى ياخو پشتگرىي بىيەرسىقەتلىكىنە.

تەقى كۆ بارزانى ب ھەر ئاوايى ھېقىيەن خوه ژ جوونتايى بىيەرسىقەتلىكىنە دخوهست خويين بىتە رۈزانىن. ژ بۇ قىن وى ژى ھەيەتەكى شاند كەھملىنى كۆ پەرسىقەتلىكى بىنە زمان و عىراقىي مەجبۇر بکە دا كۆ جوونتا پەيمانى بىيە د جقىيە دە پارتىيا كۆمۈنىست ياخو پەيمانى سۆقىيەتى شەرتىن كۆ د كى پىشىكىش دىكى، ئانگۇ بجيانينا دەكەلەراسىيۇنا ۱۱ ئادارى قەبۇول دىكى.

لى هوکومەتا سۆقىيەتى ژ بۇ بجيانينا قى دەكەلەراسىيۇنى زۆرى نە ددا عىراقى. جوونتايى ژى ئىدى د قى ئاوايى دە پىشى خوه قەھى كربوو و هىزىن

خوه ژی دابوو سه‌هه‌ف. ژ بۆ وئى ژى ئىدى ديسا دكاربوو دهست ب ئىريشىن خوه بکه. ب قى ئاوايى پىشى ئىرىش بىن سه‌ه شىخان و پشتەر ژى گوندىن سينجارى كۆ كوردىن ئىزىدى تى ده دىريان بۆمبه كر. لەشكەر ئىجۇونتايى ب قى ژى نهراوه‌ستىيا و ئىرىشىن خوه گاف ب گاف زىدە كر.

لى بارزانى و پ دك ژى فلا نه دسەكىنىن. ژ بەر كۆ پىوه‌ندىيەن سورىيەيى ژى مينا عىراقى ب سوچىھەتى ره هەبۈون و پەرچەيەكى كوردىستانى د بىن باندۇرا وان ده بۈو، تو ھېقىيەن ئالىكارى يان ژى پشتگرىي ژور تونە بۈو. هەر وە پەرچەيى ھەرى مەزىن ئى كوردىستانى د بىن باندۇرا توركىيەيى ده بۈو د رۆزەڭا كۆمارا توركىيەيى ده ژى ژ بۆ كوردان تو گوھارتەنەك تونە بۈو. توركىيە هەر وەل ھەمبەر ھەر شكل پىشىدەچۈونا پرسا كوردى بۈو ژى.

ب قى شەكلى ب تەنئى ئيران د دەست د دما. دەولەتا كۆ بكاربە كوردىن باشۇر بىگىزىنە ئەمەرىكايى، ئيران بۈو ژ بەر كۆ ناكۆكىيەن وان ب عىراقى ره هەبۈون. عىراقى ب رىا سوچىھەتى حوكىمى خوه ل خەلچى ژى زىدە كربۇو. ژ بۆ قى ژى شاد دخوهست ب كوردان ره تىكەف پىوه‌ندىيەن و ب رىا وان جۇونتايىا بهعسىن ژ سەر حوكىم داخىنە.

لى باوه‌ریا كوردان و بارزانى ب شاهى ئيرانى نەدھات. تەقى قى ژى تو رىيەكە دن خوانى نە دك. شاھ رزا ب رىا نىكىسون و كىيسىنگەر و ب "گارانتوريا" وان ب بارزانى ره كەته پىوه‌ندىيەن. كىيسىنگەر ب قى ئاوايى بريارا ئالىكارىي دا. لى دى وەكە كۆ پشتەر ژى بخويما و كۆ د شەرئ خەلچى بىن داوى ده ژى ئەشكەر بۈو، ئەف ئالىكارى نە ژ بۆ سەركەفتىن كوردان بۈو. وان ب قى ئالىكارىي دخواست جۇونتايىا عىراقى بترسىن و تىخن بن حوكىمى خوه.

جۇونتايىا بهعسىن ژى قى رەوشى ب ھەر ئاوايى ب كار ئانى. ژ ھېلەكى فە پارتىيا كۆمۇنيست يى عىراقى كشاند ھىلا خوه و ژ ھېلەكى فە ژى "جەپەيا نەتەھەبىي يى پېشىفەرروو" ئافاڭا كردا كۆ دۇرەن ل كوردان تەنگ بکە. PKI ديسا چوو بەغدايى و شۆرەش و سەرۆكىيەن وئى ديسا بۈون "پاشقەرروو"! ل گۆرى وان "بارزانى ب تەمامى كەتبۇو ناف لەپىن ئەمپەریالىزمى و كەفنەپەرەستان".

جۇونتايى ژ ھېلەكى فە ئەف كريار دكىن و ژ ھىلا دن قە ژى د ئادارا ۱۹۷۴ ان ده حازریا ئىلانكىرنا ئۆتۈنۈميا يەكالى دك. لى بارزانى و كورد ب تەمامى ئەف كريار پېۋەستى دكىن. ژ بەر قى ژى بارزانى ئىدىريس شاند بەغدايى دا كۆ هوکومەت قى بريارى بجى نەينە. لى هوکومەت د قى ئاوايى ده خوهدى بريار بۈو د ۱۱ ئادارى ده ئۆتۈنۈميا يەكالى ئىلان كر.

ل سەر قى پارتىيە وزىرىيەن خوه ژ هوکومەتى قەكشاند و والىيەن ھەولىر و سولەيمانىيەيى ژى دەف ژ كارىيەن خوه بەردان. هوکومەتى ژى زووزۇوكا دەوسا وان ژ كوردىن ھەقالبەندىيەن خوه داگرت. يەك ژ وان ژى ئوبەيدوللا بارزانى بۈو.

هاسان ئەل بەكر و سەدام زاگۆنلىن بنگەھىن گوھەرتبۇون و ئۆتۈنۈميا كۆ دابۇون كوردان ژى ل گۆرا خوه د بىن كۆنترۇلا خوه ده هشتبۇون. ب قى ئاوايى بارزانى و پارتى بىتەسىر كربۇون و ژ رايىا گىشى ره دىيار دكىن كۆ ئۆتۈنۈميا كوردان هاتىيە دايىن.

بیشک گهلهک سهدهمین شهری داوی ههبوون. لئی سهدهمین ههري گرینگ چافسوريا جوونتايي بهعسى بwoo. جوونتايي يهكيتيا سوقفيهتى و پرانيا دهولهتىن عهرب دابوو پشت خوه و ل ههمهبر "ئەمپەرياليزمى" و "ھەقالبهندىن وان" كوردان شەرهكى بىيەمپا دكر. هەر چقاس سوقفيهتى رى داخوازا كۆ كورد و پ دك ب بهعسى ئوPKI ره تىكەقىن ھەشكاريي و ب فى ئاوايى ل ھەمهبر ئەمپەرياليزمە هيىزەكە خورت ئاقا بكن دكزى، بارزانى ب وان باوهەر نەدكرو گوھنە ددا گۆتنىن وان.

پ دك بەشداري ناف "ئەنەيا پېشەرۇو يەنەتەۋەيى (EPN) نەبwoo. ناكۆكىيەن ب PKI ره ھەر چوو زىيەد بون و د ناقبەرا وان ده گهلهک جاران شهرى چەكدارى پىك هات. دگەل قى رى سوقفيهتى نەدخوهست كۆ كورد "تىكەقىن" بن حوكمىي ئەمپەرياليزمى. ز بەر وى رى جار ب جار "تافسييە" دكرن دا كۆ كورد رى تىكەقىن ناف رەفىن "پېشەرۇويان" و ئەپنە. لئي كوردان گوھنە ددا وان.

ئىدى ناكۆكى گھېشتبوو دەرەجەيا ههري بلند. ئەندامىن كۆمونىيەت ب هيىزىن جوونتايى ره ئىرىش دېرن سەر كوردان و هيىزىن شۆرەشى. پارتىيەن كۆمونىيەت كۆ تا نەها بىدەنگ بون زى ئىدى شۆرەشى رەخنه دكرن و بارزانى ب "ھەقالبهندىيا ئەمپەرياليزمى" سووجدار دكرن.

جوونتايى ل سەر ھەف ئولتيماتۆم ددان بارزانى دا كۆ شەرتىن كۆ وان دانىنە قەبۈول بکە. لئي بەرسىغا بارزانى ديار بwoo: دى تەكۈشىن ب تەنلى چاخى مافىن كوردان تىكەقىن بن گارانتىيەكى ب داوى بھاتا!

قى جارى شەر پەگران بwoo و جوونتايى ب تەفاهىا هيىزا خوه ئىرىش دېر سەر كوردان. ھەزمارا لەشكەرىي جوونتايى نىزى ۱۵۰۰۰ بwoo. هيىزىن پېشەرگەيان زى نىزى ۵۰۰۰ بwoo لئي نىزى ۷۰۰۰ زى مiliisىن وى بىن كۆ چاخى پېويىست بوبىيا رادھشتەن چەكان و دەرباسى ناف هيىزىن شۆرەشى دبۈون، هەبۈون.

بالافرىن جوونتايى تەقى پىلاوتىن سوقفيهتى سەرانسەرئ كوردىستانى بۆمەباران دكرن، لئي جىهان بىدەنگ بwoo. ھاوار و گازىيەن بارزانى كۆ ژ چارالىي جىهانى ره دكى، بىيەرسىغ دمان. تو كەسى دەنگى بارزانى و بىن گەلى كورد نە دېھىست.

تەقى شەرەكى پەرزوار و بۆمەبىيەن ناپالمىي زى جوونتايى د شەر ده پەزۇرى دكشاند. پېشەرگەيىن قەھەمان دنیا ل لەشكەرىي دەشمن كربوو زىندا. هيىزىن لەشكەرىي ب ھەزاران مرى ل پەھى خوه دەشتەن و درەقىان. جوونتايى فيم كربوو كۆ دى د شەر ده وەندا بکە؛ پېويىست بوبو كۆ ب رىيەكە دن كوردان بشكىنە.

ز بۇ قى كارى سوقفيهت نامزەدى ھەرى گرینگ بwoo. سوقفيهتى و ئەمەريكاىي د كۆنسەيا عەولەبيي يى يەكىتيا نەتەۋەيان ده ل ھەف كرن كۆ ئىران و عىراقى ل ھەف بىنن. ئىدى ئەمەريكاىي زى سۆزىن خوه ژ بىر كربوو و دەف ژ پشتگريya كوردان بەردابوو.

شىورەندىين ئىران و عىراقى د دەستپىكى ده ل ئىستەنبولى ھاتن جەم ھەف.

شاه رزا و ئەنور سەدات د دەستپیکا ١٩٧٥ ان ده ل قاھیرەيى هەف دىتن و سەدات پېشنىيارا سەدام پېشکىشى وي كر. سەدات پېشىرە د سباتى ده چوو بەغدايى و شەرتىن شاه پېشکىشى سەدام كر. د داوى ده ژى شاه رزا پەھلەوى و سەدام حوسەين د آئى ئادارى ده ل جەزاييرى د جقىنا OPEC ده هەف دىتن ول هەف كرن. پاشتى جقىنى د بن گارانتۇريا سەرۆكۈمەرى جەزاييرى بومەدىنهن ده پەيمانا خوه ژە مدەيايى رە ئەشكەره كرن.

پەيمانا جەزاييرى ھېقىيەن كوردان ب هەر ئاوايى ب داوى ئانىبۇو. ئيرانى ب فى پەيمانى رە شات ئال ئارابى ب دەست دخست و دبوو خودەيى خەلەجى. ب ۋى ئاوايى ئۆتونۇميا كوردان، كۆ سېن دكاربۇو ل سەرئ ئيرانى ژى ببە بەلا، ب جى نەدھات. ئيرانى دەف ژ "پشتگىرا" كوردان بەرددادا و عىراقى ژى دەف ژ يَا دۆفارى بەرددادا.

دەما پەيمان ئەشكەره بۇو، بارزانى ل تەھرانى بۇو. چاخى وى و شاه ھەقدو دىتن، بەرسىيەشاھ دىيار بۇو: "ھۇون دكارن شۇرەشا خوه بدومنىن لى ئەم دى چەكىن خوه ژ وە وەرگەن و سېئوران ب تەمامى بدن گىتن. ئان ژى ئۇون دكارن ب ئەفووپىن ۋەگەرن عىراقى و تەسلىمى ھوكومەتى ببن. يَا داوى ژى ئۇون دكارن ئىلتىجايى مە بکن".

بارزانى تو جاران وها ئاجز نەبوبۇو. ل سەر تەلگرافا وى ناقەندادا پ د كى جقىنەكى پىلەك ئانى و د جقىنى ده بريارى بەرددەواميا شەرقى چەكدارى هات دايىن. ئەف وى چاخى ل گۆرا دلى بارزانى بۇو ژى.

بارزانى د ٩ ئادارى ده ۋەگەريا كوردىستانى و سەركارىن شەر و سياسەشقانىن كورد دا جقاندن و رەوشَا نۇو دىيار كر. پاشتى نيقاش و شىورمەندىيى بارزانى ژ نىكىسۇن و كىيسىنگەر رە ل سەر ناقى پارتىيى و كوردىن باشدور نامەيەكە كورت شىاند:

"رەوشَا نۇو د ناف گەلى مە و شەرقانىن مە ده بىچارەيى و پەريشانىي دخە زيانى. گەلى مە ل ھەمبەر خەتەرەكە پە مەزنە. ئەم ل ھەمبەر رەوشەكە ھەبۇون و تونەبۇونى نە. ئەز ژ قى رە تو گۆتن و ئىزەھەرن نابىنەم. ئەم ھەشى دكەن وەكە كۆ وە ژ مە رە ژى سۆز دابۇو، ئالىكاريما مە بکن ول جەم گەلى مە جى بگەن. ژ بۇ بەرددەواميا زيانا مە و پاراستنا مالباتىن مە، ژ بۇ زيانەكە ب شەرەف و ب شەخسيەت ژ قى پرسگەرىكى رە چەرەسەريەكە ب روومەت پىلەك بىنن".

بارزانى تو بەرسىيە نەگرت. لى وى د داوايا ئادارى ده نامەيەكە دن ژ كىيسىنگەر رە شىاند:

"برىز كىيسىنگەر، مە ژى دخوهست كۆ پرسگەرىكى ناقېبەرا ئيران و عىراقى ب رىا ئاشتىن حەل بىبە و ئەم ب قى كېفخوهشىن. لى دگەل قى ئەشكەرەيە كۆ گەلى مە يى بىپاراستن د قان شەرتان د كەتىيە خەتەرەكە پە مەزن. ئيرانى سېئورىن خوه ژ مە رە دايە گىتن و ئالىكاري ژى قوت كريي. تەقگىرا مە و گەلى مە ب شەكلەكى كەسەنەدىتى تى تونەكەن.

برىز كىيسىنگەر، ئەم باوهەن كۆ دەولەتىن يەكبووپى ل ھەمبەر گەلى مە خودەيى بەرسىياريا مۇراپ و سياسىيە. ژ بۇ وى ژى ئەم ژ وە ھېقى دكەن:

(1) ئەم دخوانى شەرقى ل ھەمبەر گەلى مە بىتە راوهستانىن و فەرسەندا ھەقدىتىنى بىتە ئامادەكەن، ژ بۇ گەلى مە چارەسەريەك بىتە دىتن ئان ژى ب

(۲) بلا هم ریین ته سیرین مرؤفانتیئ بیت بن کارانین دا کوئیران د فی ره وشا
دیرؤکی یا ب دهد و کهد بر د ئالیکاریا گهلى مه بکه. ب کیماسی بر
ئالیکاریا زیانا مه بکه دا کوئهم بکارین تا کوچاره سره ریهک بیته دیتن، د
حیهک خوه ده شدری خوه بدومین.

بریز کیسینگر، ئەم پربئەندىشە نە. ئەم لبەندىشە بەرسىقە كە نەھىنى نە.
ئەم نە باوهەن كۆپ دىيا ل ھەمبەر كوردان د تەشقىرىدە كە بىتەپ رېرسىyar دەيە."

کسینگه رژی نامه‌ی ره ری تو بهرسیف نهاد.

بارزانی تو جاران نه‌که تبیو رو شه‌که وها نه خوهش. وی گله‌ک زوری دیتبیوون و گله‌ک جاران رژی که تبیو رو شین زور، لئی قهت وها بیچاره نه بوبیوو. نهای تی‌دی خوارنا گله‌ی کورد رژی که تبیو خته‌هه‌ری. رو ش ب ههر ئاوایی ل گورا حه‌سابین جوونتایی دمه‌شیا. کورد رژی ب ههر ئاوایی ب ته‌نه‌ی مابوون. بارزانی د داوی ده خه‌بهر شاند جه‌م حه‌سنه نئال باکر کول سه‌ر موزاکه‌ره‌یین خوه بدومین. ئیدی خوینرزا‌ندن نه پیویست بیو. لئی به‌غدایی پیش‌نیارین بارزانی قه‌بیوول نه‌کر.

بارزانی د ۲۲ ئاداری د ب ریا رادیویا کوردی جاره که دن بانگی ئەمەریکایی کردا کۆ زۆر بدن تیرانی کۆ شەپراوه ستاندەنی دریز بکن. ب فی ئاوایی گەلی کورد دکاربورو دەرباسی تیرانی بې.

گەلەي كۆز بەر ئىريشىن جوونتايىن درەفچىا، بەرئى خوه ددا سينورىيەن تۈركىيەيىن (باكوري كوردىستانى) و ئيرانى (رۇزھلاتىن كوردىستانى). لىنى سىيۇر ب ھەر ئاوايى گرتىبۈون. د دەستپىكى دەپەندى كەسىن كۆ دەرباسى باكىر بوبون، هاتن گرتن و ب شۇوندە هاتن شىياندن. لەشكەرى سەدام ئەو تەھ كوشتن. قى رەۋشىن د ناف كوردان دە يانىكە كە مەزن بىڭ ئانى.

د فی رهوشی ده بارزانی ته‌قاھیا گرەگرین پارتیی و شۆرەشی جقاند. وی رهوش نیزەھ کرو هەركەس د کريارین خوه ده ئازاد هشت. دى ئەو ب خوه دەرباسی ئیرانی ببۇپا و پېشىنارا وی ز بۇپىن دن زى ئەف بۇو. لى كەسى كۆ بخوهستا، دكاربۇ بىمینە و شهر بدۈمىنە. كەس ل ھەمبەر پېشىنارا وی دەرنەكەت و ز بۇ خودەكشاندىز بىريار ھات وەرگىتن.

خوهه کشاندن و دهرباسبوویینا ئیرانی د ۲۲ ئادارى ده دهست پىکر. نىزى ۲۰۰. ۰۰۰ کورد ژ دژمنه کى رەقىيان و خوه ئافىتىن تۇر و بەختى دژمنه کى دى....

پیشنهاد شورہ شے، تکمیل و ناشر

شۆرەشا کورد جارەکە دن ژ بۆ دەمەکى بە رى ب داوى ھاتبۇو. بارزانى، سەرەت و سەرلەشكەرلىنى شۆرەشىرى دىسا ل، نەھەن بۇون. بارزانى، و ھەفاثىن

خوه، خوه ئاقىتبوون بەختى شاهى بىيەخت.

بارزانى ئىدى بىيار دابوو؛ وى ديار كربوو كۆ وى دەش ژ رۆلى سەرۆكاتىيا بەردايە. پىويست بۇو ئىدى نەتهوهىئى كورد سەرۆكىن دن ژ ناڭ خوه دەرخە. دەما وى ب رۆژنامەۋانى مسلى ھاسانەين ئال ھايىكاڭ رە خەبەر ددا، وە دىگۈت:

"شۆرەشا كورد ب داوى نەهاتىيە، نەا ب تەنلى ناڭبىر دايە و بېھنا خوه دەدە. رۆلا من ب داوى ھاتىيە، لى گەلەن كوردى ل جەن خوهىيە و دكارە سەرۆكىن كۆ بەرخوهدانى ب رى قە بىن ژ ناڭ خوه دەرىيە. رۆلا من تەوا بۇويە، لى نە مومكىنە كۆ داوايا گەلەن كورد وەرە."

بارزانى ژ دەستى دەم، ژ تادە و زۇردارىيەن دەم گەلەن دىتبوو. وى دىزانبۇو كۆ دەمنىن كوردان چقاڭ دژوار و باربارن. ژ لەورە ژى تو جاران خوه نە دا دەستى دەم. خايىنتى و بىيەختى دەم دەلەن رەوش و ئاوايان دە ژى رە بۇوبۇون دەرس.

"من خوه نەدا دەست، لى مە خوهست كۆ ئەم نەا شۆرەشى ب داوى بىيەن. بىيەشكى من دكاربۇو پىشىرە ژى شۆرەش بىدا دۆماندىن، لى من نەخوهست زىيەدە خوين بىيەن بىيەن. من ھەر وەا خوهست كۆ ب قى ئاوايانى رۆلا خوه ژى ب داوى بىيەن. لى ئەف نە داوايا شۆرەشا كوردانە..."

تەقى چان گۆتنان ژى خوه ئاقىتبوون بەختى دەمنەكى بىيەخت. لى ئىدى تو مەجال ژى رە نەماپۇون. دۆر ل وى و گەلەن كورد پر تەنگ بۇوبۇو. دەم پر خورت و ب فەن بۇو. پىشى تەوقاڭ تەكۆشىن و سەرەلەن گەلەن وەستىيا بۇو ژى. ياخىن ئەن دە ژ شەر وەستىابۇو. ئەو بىتەر ژ بىيەختى دەم و كوردىن كۆ مەل ددان وان وەستىابۇو.

پىشى كۆ دەرباسى ئيرانى بۇو، نەخوهشىنا وى هى بىتەر گران بۇوبۇو. حەتا كۆ د شۆرەشى دە سەرۆكاتىيا سەرەلەن ئەن دەنگ بۇوبۇو. نەا ئىدى وى نكارييۇو وى ۋەشىرە و رەوش رۆز ب رۆز بەر ب خەرابۇونى ۋە دچۇو. ل سەر قى پارتىيە و مالباتا وى د دەستىپەكى ۱۹۷۴ ان دە بارزانى شىاندىن ئەمەرىيکايى.

تىكچۇونا شۆرەشى د ناڭ كوردان دە رەوشەكە نۇو دەرخست ھۆلى. كورد ئىدى ب ھەف كەتبۇون و چارالى ھەف سۈوجدار دىرن. نيقاشىن پىشى شۆرەشى، مىندا ھەر شۆرەشان، ب خوه رە دىتىن و شرۇقەيىن جەن دەختىن رۆزەنى، قى ئەرى ئىدى بىتەر ئەشكەر بۇوبۇون. دى قى رەوشى كوردان ب ھەر ئاوايان پەرچە بىرا و دى د پىيقارتۇيى دە ئالۇزى و نەخوهشىيىن گەرینگ بانىدا ھۆلى. ژ ھىلەكى قە سەرۆكاتى، ئانگۇ مالباتا بارزانى دەت سوجداركەن و ب تايىبەتى ژى بارزانى ب كەفەن پەرەستىيە دەت ئيتەماڭىن. ھەر وەا وئ دەمى ئەلەن كەسان دىتىن چەپ و ماركسىزمى ژى، كۆ ئىدى ھىلەكى قى ئەندا مەل كوردىستانى ژى بەلاف بۇوبۇو، ژ خوه رە دىرن مەرتال و ئىريش دېرىن سەرۆكاتىيا شۆرەشى. ژ ھىلە دەن قە ژى دو رىخستىن چەن، يىنچە و قىيادا مواقت دەست ب خەباتەكە نۇو كربوو.

شۆرەش ب سەر نەكەتبۇولى نە دبۇو كۆ گەلەن كورد بى سەرۆكاتى بىيەن. ژ ھىلەكى قە جەلال تالابانى و ھەۋالىن خوه ژ بۇ سەرۆكاتىيە و ئاۋاڭىن تەقىگىرەكە خورت (يىنك) چالاڭى دىرن و ژ ھىلە دەن قە ژى هەنەك ئەندامىن

کۆمیتەیا مەركەزى ياخۇد كىيىن بىنار ئەپەرەتەرەت "قەم" دەست بىخەباتەكە نوو كىربوون. وان ژ خوه رە "ستراتەزىيەكە نوو" قەبۇول كىربوون و ئىيىدى خوه دىناف سەھىيەن پېشىقەرروو دەپىزىراندن.

یه‌که مین کونفه رانسا قم د ته باخا ۱۹۷۶ان ده ل به‌رلینی چیبوو، بارزانی، کۆل ئەمەريکايی بwoo، ديسا وەك سەرۆكى پارتىي هات هلبزارتەن. سام ئابدولاهمان بwoo سەركەتەرى پارتىي. مەسعود بارزانى، جەوهەر نامق، كەريم سنجاري، ئالى ئابدوللاھ در. كەمال و چەند كەسىن دن ژى بۇون ئەندامىن كۆميتەيا مەركەزى.

بارزانی ل ئەمەریکایی د نەخوەشخانەیەکى ده دما. ئەف نە جارا پیشى بۇو كۆ دوورى وەلاتى خۇب بۇو،لى دىسأ رى حەسرەتا وەلات و نازادىيا گەللى كورد دەشى وى ده بۇو. تەقى ئىشاخ خۇب ياخەدار رى ئەولەنەنەتەوهەيى خۇد دەفكىرى. تەقى كۆ ئىدى نە فال رى بۇو، جار جاران ب روژنامەثان و سپاسەتمەدارىن جىھانى رە داخفى، و يېرسا كوردى دانى زمان.

چاخى كۆزىمى جارتەر بۇو سەرۆككۆمەر، بارزانى رئىسى نامەيەكى شىاند. دى بارزانى د نامەيا خوه ده وى ژ بۇ هلبۈرئاتنا سەرۆككۆمارىي پېرىۋىز بکرا و پىرسا كوردان و تەكشىينا وان ب درىيىنى بايانا زمىن. وى هەر وھا رەھوشَا تىيىكچۈونا شۇرەشى و سەددەمىن وئى رىنى بىناف دىكىر لە سەر ئالىكارىا "دۆستىيەن كوردان" كۆزى هندك و ب دەرەنگى، دەھىشت دەستتى، وان ئاكاھەدارى ددا وى.

پارزانی، د نامه‌ای خوه ده ژ جارتهر دیرسے:

بیز سه روکومار، ئەم نە ل ھەمبەر لەھەۋاتىن ئیران و عىراقى بۇون؟ لى
گەلۇ پۇيىست بۇ كۆرۈپ بۇونا قوربانىن ئى لەھەۋاتىن؟ مە كوردان ب سۆز
و بەختى يەكىتىا ئەمەرىكايىن و ئىرانى باوهەر كر و ل ھەمبەر جوونتايى
عىراقى شەر كر. ئەو سۆز و بەختى كۆز بۇ ئازادىيە ھاتبوو دايىن ل كودەرى
ما؟ ل كامپىن ئىرانى يېئن پەناپەرىي؟ ل باشۇورى عىراقى كۆز كورد ھاتن
نەفيكىن؟ د بەلاقبۇنا كوردان يَا ل رۆژھلاتىن؟ ب پەرچەكىن و بەلاڭىرنا
مالباتان، زىن و زارۆكان؟ د بىن ئىشىكەنچەيىن مرنى دە ئەتە وهىي يدائى كۆز
بۇ ھەموو گەلان شاياني سەرفرازىيە و بنگەھىي يەكىتى، ئازادى و
دەمۆكراسيي ئاڤىتىيە، دكارە پېشى فى رۆلا كۆد تىكچۈپونى ئازادىيَا كوردان دە
لەپىستە، بىلى، ئىنسىياتىف بىمەنە؟

بارزانی، د نامه‌ای خوه ده فکرا ژه‌فجه‌رسون زی تینه بیرا حارتهر و وها دیزه:

"دبه کۆ خەیالیین مه نه مینا ییئن بريز ژەفھەرسوون بەرفەھبن. لى ئەم بەتەنی ئوتۇنۇمەكى داخواز دکن. مە ژ بۇ ۋى شەر كريي، ئەم ژ بۇ ۋى مرنە و ئەم دى ھەرتىم ۋى بېير بىين. ئەمەرىكا يىنى قىئىتەن دايىھ كوردان و ئەزىز ھوکومەتتا وە يانۇو ۋى ھېشى دىكىم."

دئ زممی جارتەر زئی تو بەرسیف نەدا بارزانی. بارزانی پر ئاجز بوبوو و
جارهەکە دن زئی رە نامە شیاند. وى د قى نامەبىن دە هىقى دىك كۆ جارتەر
زیارەت بکە و پېرسا كوردى بىنە زمین. لى ئەف نامە و داخواز زئی بېيەرسیف

نهخوهشیا بارزانی د سالا ۱۹۷۸ ده پرگران بوبوو. لئی وی وهسیهت کربوو؛ دهقان بچوویا وهلاتی خوه و د ناف گلهنی خوه ده نهفهسا خوه یا داوی بدا. پر مخابن نهگهیشت که دستانی، ده ما نایاش، حانه باک گهیشت که دستاننا

رۆژهلات، ب سەدھەزاران کورد ل بەندىچ بون و ب ميليونان کورد زى خەمگىن و مەلولو بون. نەتمەھىي كورد سەرۆكى خوه، سەرۆكى سەرەلدان و شۆرهشا سالان وەندا كريبو. ئىدى بارزانى ژ كوردان خاتر خوه ستبو و چووبوو سەر حەقيا خوه ...

تشته‌كى گەلهك بالكىشە كۆجىھەكى تايىھەتى يامەها ئادارى د ژيانا وى ده هەببو. ئەو د ۱۴ مەها ئادارى ده هاتبۇو دنيابىي. وى د ۱۱ ئادارى ده ناشى خوه ل بن پەيمانا ۱۱ ئى ئادارى دنقىسانت كۆشى پەيمانى مافىن كوردان يامۇنۇمىي قەبۈول دكىر. سەرۆكى نەمر د ۱۵ ئادارى ده چاقىن خوه ژ ژيانا بىبىخەت رە دگرت و دەست ب ژيانەكە بىداوى دكىر. هەرچى ئەو ئالىزيان بوبوبو زى، وى د دلى گەلى خوه دە جىھەكى تايىھەتى گرتبوو و دئ ئەو هەر دەم مينا سەرۆك و تەكۆشەرەكى گەلى خوه بىشىا.

د چاقىن ھنك سياسەتمەدار، رۇناكىپير و رۆژنامەقانىن جىهانى ده مستەفا بارزانى

"سەرۆكەكى كۆكەقنى و نووزەننیي دگىزىنە هەف. خوه ب هەر ئاوابىي دايى تەكۆشىنا گەلى خوه."

جەمال ئابدول ھناسىسى؛ سەرۆككۆمارى كەفن ئى مىرى

"سەرۆكەكى دىرۆكى كۆر بۆ گەلى خوه ب سالان ل ھەمبەر نەھەقى و باربارىي تەكۆشىنا ئازادىي دا."

كەمال ۋۆمبلات؛ سەرۆكوهزىرى كەفن ئى لوبنانى

"يا راستى مستەفا بارزانى، سەرۆكى تەكۆشەر، دىرۆكا شۆرهشا كوردىيە."

Kurdish Revolt"Ballance, 'Edgar O

"مستەفا بارزانى مەرقەكى مەزن بۇ... پىويىستە ئەم دىرۆكا وى بخوين.

ھوسنى موبارەك؛ سەرۆككۆمارى مىرى

"... ژيانا وى، هەر وەكە كۆ ب سەرى گەلهك كوردان فە ھاتىيە و ئەف پەرچەيەك ژ چارەنۇوس و تراژەدiya ژيانا وانە، رىزەك ژ يا شهر و نەفييە بۇو..."

The Kurdish War"son; d Adam Dav

"... تى گۆتن كۆ ئەو د وارى سياسەت و شەرقانىيا دىرۆكا كوردى ده پېشى سەلاھادىننى ئەيىوبى مەرقى هەرى گرینگە."

Sallah Al "ê skarînîv û Elmanê skarîGuenther Dischner; niv .Dr "S Grandchildren'AYUBI-Al -Dine

"د رۆژهلاتا نافىن ده سەرۆكەكى مينا وى نەھاتىيە دىتنن ..."

Dana Adams Schmidt

"موساتافا بارزانی د دیرۆکا گەلئى كورد ده سەمبۇلا تەكۆشىنى بۇو.

Francois Mitterandê yê presê Rene Maurice; sekreter

"ز ناف تەۋاهىيا لەھەنگ و شەھىدىن كوردان ئىين كۆبەشدارى تەكۆشىنا رزگارىي بۇونە، جەھى مىستەفا بارزانى د دلى كوردان دەھەرى تايىبەتىيە.

The Roads of "ê skarînivâ û kîEmerê Jonathan Randall; rojnamevan
"Kurdistan As I Travelled Them

- - - - -

چاقكاني

**1. William Aegleton, Mehabad Kurd Cumhuriyeti 1946
(Komara Kurd a Mehabadê 1946); Koral-1990**

**2. Sait Kirmizitoprak, Kürt Millet hareketleri ve Irak'ta
Kurdistan ihtilali (Serhildanê Neteweyê Kurd û şoreşa
Kurd li Iraqê); Apec-1997**

3. M. Siraç Bilgin, Barzani; 1990

**4. M. Siraç Bilgin, Barzani'nin son yillari (Salên dawî
yên Barzanî); Hiddekel-1993**

**5. Dr. Abdurrehman Qasimlo, Kurdistan û Kurd; Jîna
Nû-1991**

**6. Kurdistana Îroyîn, problemên tevgera netewî; Roja
Nû-1998**

**7. Prof. Dr. Şakirê Xidoyê Mihoyan, iki dünya savaşı
arasında Irak'ta Kürt sorunu (Di navbera herdu şerên**

Kurd 1931-1958; Perwerde-Hewlêr, 2000

- 12. Pavel Anatolij Sudapolatov, Direktoratet-Stalins spionchef berättar (ji wergera beşa li ser Barzanî, Mistefa Aydogan-Platform)**
- 13. David A. Korn, The last Years of Mistefa Barzani (Salên dawî yên Mistefa Barzanî); Middle East Forum-1993 (www.meforum.org)**
- 14. The significance of the Iraqi "Revolution" of 1958 for the Kurds of Iraq (www.krds.net/revolution1958.htm)**
- 15. Mir Muhammed Revolt, Struggle in Iraq (www.ukin.org/struggle/iraq.htm)**
- 16. Mullah Mustapha Barzani, (www.krg.org)**
- 17. Bi kurtî ve jiyannama Barzaniyê nemir (www.kdp.pp.se/barzani)**